

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 4

Aprill 1934 a.

X aastakäik

Tellimise hind postiga:
aastas 100 senti
6 kuu peale 55 "
1 " " " 10 "
Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.
Talitus ja toim.: Tallinn, Lai tän. 38, k. 4
Telefon 448-35.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutused.
Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:
1 lhk. kr. 20.—
1/2 " " 10.—
1/4—6.— ja 1/8 lhk. " 3.—
Teksti ees—50% kallim

Töölise sotsiaalkindlustus Eestis ja mujal.

L. Johanson.

Tshehhoslovakkia vabariigi president Masaryk on ütelnud:

„Ilma kannatuseta ei ole demokraatiat, ligimese armastuse õpetus peab liidetud saama sotsiaalseadustikuga,

et seda sotsiaalseks muuta. Sotsiaalpoliitikat ei tohi ära vahetada armuannetega. Demokraatlik valitsus on valitsus, mis rahvast välja kasvatanud, rahva läbi ja rahva heaks.“

Need sõnad on teostamist leidnud ta kodumaa sotsiaalseadusandlusega, millega kuulub Tshehhoslovakkia uute riikide esirinda.

Sama riigi sotsiaalkindlustuse keskasutuse juht Dr. Stern ütleb, et:

„Kõigepealt peab kõrvaldama kerjamine puuduse pärast, nälg ja viletsus, mille teravnemises isik ise süüdi ei ole. Seni purustavad ja mürgitavad need pahed veel paljuid inimesi ja

nende ülalpidada olevaid perekondi nii tervislikelt kui kõlbliselt. Nende pahede kõrvaldamine on sotsiaalkindlustuse ülesandeks. Sotsiaalkindlustus peab il-

mast kõrvaldama nälgiva töölistagavara väe, andes neile elamisalammäära, kes tööd teha tahavad, seda aga ei saa teha tööpuuduse tõttu, või jälle tööd ei suuda teha ajutiselt — haiged, emakasaajad, vaeslapsed, või jäädavalt — vanad, invaliidid.

Kuigi sotsiaalkindlustuse teostamine on kulukas, kujutab tema enesest haruldast majanduslist kokkuhoiusüsteemi. Üldise sundkokkuhoiu läbi võimaldab ta töölistele rasketel aegadel, mille tekkimises nemad süüdi ei ole, nende hädaliste tarvete rahuldamise. Sotsiaalkind-

lustus annab tööpuuduse all kannatajad tootmisele kehaliselt ja vaimliselt murdumatult tagasi, annab haigetele ja vigastatuile tagasi võimaluse edaspidi

C. Fröschl.

Madonna.

töötegevust jätkata, ta kõrvaldab vanaduselt suured mured ja häkiliselt töövõimetuselt, invaliidsuselt hirmu, mis seni neile omased. Sellega tõstab ta töörõõmu kindlustatud isikute juures seni, kuni nad veel töövõimelised on. Need kõik on väga tähtsad tegurid, mis rahva üldtoodangut kindlustavad ja tõstavad.“

Sotsiaalkindlustust on tunnustatud juba poolsada aastat tagasi. Nüüd on sotsiaalkindlustuse võrguga kaetud see osa maakerast, kus asuvad enam-vähem kultuurriigid, eriti Euroopa. Sotsiaalseadusandluse vastu tunneb suurt huvi ka rahvasteliit, kes selleks on loonud oma eriorgaanid — rahvusvahelise tööbüroo ja töökonverentsid, mis seavad iga aasta üles uusi ülesandeid, ning näitavad teesid, kuidas neid teostada, andes tuge mahajäänud riikidele.

On juba vana tõde, et ka rahva vaimeelu, ta teadus, kirjandus, kunst, ta laulud ja mängud kujunevad vastavalt majanduslisele olukorrale. Vaene rahvas, kes kannatab majanduslise korralageduse all, ei oma elujõulist ja rõõmsat ilmavaadet, see on läbipõimitud kurbusega. Sama on maksev ka perekonna ja üksiku isiku kohta.

Inimene vajab eluülespidamise allikaid.

Ettevõtja saab oma eluülespidamise käitise kasutamisest, põllumees — talumajapidamisest, kus ta töötab, majajomanik — hoonest, mille eest üüri maksetakse.

Need on varandused, mida kasutatakse, varandused, mis võivad ka hävineda: tuli muudab ahervarteks ja tuhaks hooned; põud, rahe, määndav pikaldane vihm — hävitavad põllud ja põllusaagi, taudides hukuvad loomad. Kui varandus, mis andis tulu, hävineb — kaotab ta omanik selle läbi eluülespidamise. Kuna ja keda see õnnetus tabab, — ei seda tea keegi. Kuid mõistlik varanduse omanik kindlustab end varanduse hävinemise vastu. Selleks tekitab hulk suurte kapitalidega kindlustusseltsi.

Töölised ja teenijad, Eestis üle 400.000 hinge, saavad oma eluülespidamise sellest tööst, mis nad palgalistena teevad.

Töötasu on nende ainuke sissetulek.

Sellest töötasust jääb palgaline haiguse ja töövõimetuse, aga ka tööpuuduse korral ilma.

Ta elav töäjõud oli ta varanduseks ja see ei anna enam eluülespidamist, sest et teda kasutada ei ole või ei saa.

Et siin hoida inimest ja perekonda viletsusse sattumast, tuleb ta elava varandusega, ta töäjõuga samuti toimida kui surnud varandusega, see on — kindlustada hävinemise vastu.

Varanduse kindlustamine seisab selles, et varem astutakse ühendusse vastava organisatsiooniga või seltsiga, kassaga, kuhu maksetakse kindlaksmääratud tähtaegadel maksu, mille eest see asutus kohustub varanduse hävinemise korral ta omanikule kahjutasu maksma. Seega on kindlustamine — omaabi ja vastastikune abi õnnetuste korraks. Sotsiaalkindlustus on sisult sedasama.

Südenhorst teeb teravalt vahet töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduste vahel. Ta ütleb, et seadused, mis kaitsevad tööd, korraldades töötingimusi vastavalt tervishoiunõuetele, on *arhoidvad* seadused, nende sihiks on hoida kahjude ja vigastuste eest. Sotsiaalkindlustusseadused normeerivad abiammist neile palgateenijatele ja tööliste, kes juba mõne asjaolu tõttu oma töäjõu kaotanud.

Kõik need kindlustusliigid, mille eesmärgiks kindlustada töötajaid töötasu kaotamise mitmesugusteks juhtudeks, nimetatakse sotsiaalkindlustuseks. „Sotsiaalseks“ kutsutakse seda sellepärast, et ta on seotud ühiskondliku elu korraldusega. Ta võitleb nähetega, mis tingitud ühiskondliku elu puudustest. Ta võitleb sotsiaalsete, see on — ühiskondlikkude pahede vastu.

Sotsiaalkindlustusele kuuluvad töötajad ja nende perekonnad sellepärast, et nende olukord, kes töötavad palgatöös, oleneb just nende töötasust, ja sellepärast sotsiaalkindlustus käsitlebki vaid neid puuduse ja viletsuse juhuseid, mis olenevad töötasu kaotamisest.

Vastavalt töäjõu kaotuse põhjustele, liigitatakse sotsiaalkindlustust järgmiselt:

haiguskindlustus, mis tagab haigele, kes ajutiselt töövõimetu, seaduses mää-

ratud aja jooksul toetust, korraldab arstiabi, abistab ka perekonnaliikmeid haiguse korral, annab surma korral matuseks abi;

õnnetuste vastu kindlustamine tagab töö juures saadud vigastuste korral arstiabi ja toetust, ning siis, kui tööjõust teatud osa jäädavalt kaotatud, vastavat pensioni, mida perekonna toitja surma korral saavad edasi ta alaealised lapsed, õed ja vennad, kui nad on alaealised ja olid kindlustatu ülalpidamisel, siis veel lesk ja vanemad;

emade kindlustamine — millel eesmärgiks toetuse andmine sel korral, kui ema raseduse ja sünnitamise tõttu ei saa palgatööd teha, samuti ühekorde toetuse maksmine, aga ka arstiabi võimaldamine;

töövõimetuse ja vanaduse kindlustamine sel teel, et tööinvaliididele ja -vanadele maksetakse pensioni;

leskede ja vastelaste kindlustamine, mis annab neile eluülalpidamist;

tööpuuduse vastu kindlustamine, mis annab toetust töötaoleku all kannatajatele.

Kõik need kindlustusliigid on elluviidud terves reas riikides, nii näiteks: Austrias, Saksamaal, Itaalias, Inglismaal, Prantsusmaal, Tshehhoslovakkias, Venemaal, Belgias, Bulgaarias, Taanis, Hollandis, Hispaanias, Poolas, Kreekas, Rootsis, ja mujal, ühes laiemas, teises kitsamas ulatuses. Eriti on sotsiaalkindlustuse võrk Euroopas täienenud peale ilmasõda, kahtlemata ka rahvasteliidu töökonverentside ja demokraatia mõjul. Kuigi viimastel aastatel on seda arengut takistanud maailma majanduskriis ning mõnedes riikides sisepoliitilised muudatused, siiski ka neil aastatel ei ole sotsiaalkindlustus kokkutõmbunud, vaid terves reas riikides on maksma hakanud uued ja senistest täielikumad seadused, kuigi ka mõnes riigis on olnud olukorra halvenemist.

Sotsiaalkindlustuse teostamisest võtavad harilikult osa: kindlustatud ise, makstes selleks otstarbeks omast palgast seaduses määratud protsendi, siis tööandjad ja kolmandaks — riik. Kohustuste jaotamine nende vahel on riikides väga mitmekesine ja otstarbekohasuse küsimus.

Nathusius.

Vaestlapsed.

Eestis on 1912. aastast alates maksev tööliste haiguste vastu kindlustamise seadus.

Selle alla kuuluvad kõik vabrikud, tehased, käsitöökojad, mäetööstused, mäetööstuslised ettevõtted, raudtee- ja laevasõidu ettevõtted sisemistel veeteedel, tänavraudtee- ja ehitusettevõtted, kus alaliselt tööle mitte vähem kui viis töolist, kinnitusameti määramisel aga ka vähema tööliste arvuga. Kinnitamist teostatakse haigekassades, kus kassaosaliste omavalitsus.

Haigekassadel oli liikmeid 1931. a. lõpul 38.125. Nende keskel oli haigusjuhte 16.434.

Tööõnnetuste vastu on kindlustatud samad kategooriad, kuid märksa laiemas ulatuses, nii 1932. a. 49.201 inimest. Tööõnnetusi nende keskel oli 1931. a. — 6.619, 1930. a. — 7.449. Kindlustamist teostatakse Eesti Tööliste Kinnitusühisuses, Ühistegeliste ettevõtete ja omavalitsusasutiste tööliste kinnitusühisuses ning Eestimaa kinnituse aktsiaseltsis.

Töövõimetuse ja vanaduse vastu ühes leskede ja vaestelastega on kindlustatud riigi- ja omavalitsuse teenijad 1924. a. pensioniseadusega, mida tuleb lugeda võrdlemisi avaraks seaduseks, ning riigiasutustes ja ettevõtetes töötavad tööliised 1926. a. seadusega.

Peale selle on õnnetusjuhtudel õigus ettevõtjalt kahjutasu nõuda töölistel vähemates ettevõtetes, kus alla viie tööliste, — tööstuslike töö seaduse 7. peatüki alusel, mis ei vasta sotsiaalkindlustuse põhimõtetele, kuna siin vastutus on pandud kindlustuskassa asemel ettevõtja peale. Sama peatüki järgi võivad tööõnnetuse läbi töövõime kas osaliselt või täielikult kaotamise korral peremehelt kahjutasu nõuda ka põllutöölised, nagu see ette nähtud 1921. a. põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seaduses. Seitsmes peatükk, mis pärit Vene ajast, ei vasta enam otstarbekohasusele, ega kindlusta õnnetuse läbi kannatanu pensioni, kuid võib ülesamata raskusi tuua ka nõrgematele ettevõtetele ja põllumajapidamistele, kellel pensioni maksmine võib üle jõu käia. Sellepärast on paratamatu selle peatüki kaotamine ja asetamine sotsiaalkindlustusega, mis ei ole koormav tööandjale, kuid tagab ka vigastatule pensionikasast oma pensioni kättesaamise. Põllutööliste, kalurite ja teiste maatööliste õnnetuste vastu paremaks kindlustamise viisiks on kahtlemata riiklik kindlustus, milleks eelnõu hariduse- ja sotsiaalministeeriumis on välja töötatud, kuid mõningate takistuste pärast seisma jäänud.

Haiguste ja õnnetuste vastu on täiesti kindlustamata äride, kontorite jne. palgalised tööjõud, samuti ka haiguste vastu — põllutöölised. Praegu on maal niisugune ebaõiglane seisukord, et piimameiereide palgalised kuuluvad haiguskindlustuse alla, põllutöölised aga mitte. Siin on seadus puudulik.

Haiguskindlustuse ulatuse laiendamiseks oleks võimalik maal ka arstiabi rahvale kättesaadavamaks teha: praegu sureb siiski maal inimesi ka sellepärast, et nad ei ole kehvuse tõttu õigel ajal arstiabi saanud.

Vajalikum sotsiaalkindlustuse liikidest Eestis on üldine töövõimetuse ja vanaduse vastu, leskede ja vaeslaste kindlustamine, mis teostatud Euroopas suuremas jaos riikides, aga ulatunud ka teistesse ilmajagudesse.

Vanaduse ja töövõimetuse vastu ning leskede ja vaestelaste kindlustamine annab ülalpidamist neile töölistele ja tee-

nijatele, kes oma elutöö juba teinud ja kas vanaduse või invaliidisuse tõttu ei suuda enam oma kehalise ja vaimlise tööjõuga enesele eluüalpidamist muretseda. Ja kui surm on jätnud perekonna isata-emata, siis ei pea see perekond puuduses hukkuma, vaid ka vaesedlapsed tulevad üles kasvatada vaimliselt, kõlbliselt ja kehaliselt terveteks ja teovõimelisteks inimesteks, kes ühiskonnale uusi väärtusi loovad.

Emade ja laste kindlustamise küsimus koputab sotsiaalpoliitikute ja riigitegelaste ustele ning nõuab otstarbekohast otsustamist. Seda nõuet põhjendatakse statistikaga, mis kõneleb laste surevusest, rahva loodusliku juurekasvu vähesusest, sotsiaalsete pahede hulgast, rahva ebatervest olukorrast.

Kultuuri ja tsivilisatsiooni suure arengu peale vaatamata ei ole veel paljudele emadele kindlustatud lapse terves olukorras sünnitamine, väeti eest hoolitsemine esimestelgi elukuudel, oma rinnaga lapse toitmine.

Sotsiaalkindlustamisega on võimalik töövõimetute, vanade, leskede ja vaestelaste toetamisele anda kindel alus, see vähendab ka omavalitsuste hoolekande kulusid.

Eriti raskeks on muutunud tänapäeval lasterikaste kehvade perekondade seisukord: pole tööd, pole leiba, pole ka ihukatet. Tuleb kannatada külma ja näljaks muutuvat toidupuudust. Ühiskond ei tohi siin külmaks pealtvaatajaks jääda, vaid peab oma korraldustega kaitsma laste tervist ja elu. Selleks on tarvilik

lasterikaste perekondade abistamine selle sihiga, et ka kehvadel vanematel oleks võimalik oma lastele anda seda kõike, mida lapse terve arenemine vajab.

Lasterikaste perekondade toetamine peab sündima kindla ja läbimõeldud ning õiglusele rajatud seaduse alusel. Siin nende põhimõtete teostamine, mida Tartu ülikooli prof. A. Lüüs aastaid tagasi üles seadis, parandaks tunduvalt olukorda.

Raskemaks õnnetuseks perekondadele, vilunud töölistele, aga ka elluastuvale noorele on tänapäeval

tööpuudus,

mis hävitab inimeses, kes tahab tööd teha, usu ellu, paiskab pikaldasele piinale ja hääbumisele täisealisi ja noori, hävitab tervist ja elu.

Tööpuuduse vastu võitlemine on riigivõimu ja omavalitsuse paratamata ülesanne. Töötaolu peab vähendama, võimalikul korral kaotama uusi töövõimalusi loov

tööstuse ja kaubanduse, aga just ka põllumajanduse areng.

Uute töövõimaluste loomiseks on tarvilikud ka

kindlakavalised ja vajalikud ühiskondlikud tööd,

eestkätt *maaparandustööd*, et põllukultuuri tõsta ja võimalikult enam perekondi paigutada põllumajanduse alale, siis

liiklemisteede, raudteede, veeteede, õhuteede ja eriti maanteed kordaseadmine ja ehitamine.

On ju liiklemisteed nagu veresoonteks riigi ja rahva majanduslisele elule. Ümismistuvad veresooned, järgneb terviserike. Mida loomulikumalt veri võib voolata soontes, seda tervem elu.

Kodanikkudel on õigus töötegemiseks. Neile, kellel see tarvilik, peab ühiskond võimaldama igapäevase leiva teenimist. Kui aga ühiskonnaelu korraldus ei suuda tööd võimaldada kõigile, siis ei tohi ka tööpuudus hävitada perekondi, vaid neile tuleb teisel teel elujatkamist kuni tööleidmiseni võimaldada. Selleks on paljudes riikides maksma pandud

tööpuuduse vastu kindlustamine, mille teostamine Eestiski paratamata.

Rahva heakäekäigu kindlustamisest oleneb ta elujõud ja tulevik.

Selleks on tarvilik ka tagajärjerikas ja otstarbekohane sotsiaalpoliitika ning töötavate hulkade vähemalt elamisalamäärarele vastav elustandard.

Viimase teostamiseks on tarvilik ka hästi väljaarendatud sotsiaalkindlustuse süsteem, mis tagab eluüalapidamise neile, kes tööprotsessist välja tõrjutud töövõimetuse, vanaduse, haiguse, aga ka tööpuuduse läbi, samuti leskedele ja vaeslastele.

Peetagu meeles: „Ligimesearmastuse õpetus tuleb liita sotsiaalseadustikuga.“

Muudatustest maailma sotsiaalkindlustuses 1932. a.

J. Sonin.

III.

Luxemburg. 1925. a. väljaantud sotsiaalkindlustuse seaduse muudatused võeti vastu saadikutekojas esimesel lugemisel. Haiguskindlustuse osas muudatus laiendab veidi seaduse ulatust ja toob mõned paremused sammetes, mis peaaegjalikult puutuvad sünnitusabisse (abiandmise perioodi pikendamine 8 nädalalt 12 nädalale, arsti- ja ämmaemandate abi muutmine sunduslikkudeks); edasi paneb seaduse muudatus arstiabi andmise töötlele haigekassade peale. Kulud kannavad haigekassad proportsionaalselt oma liikmete arvule.

Muudatused teevad ka kassade valitsemise lihtsamaks. Kassade ja arstide vahelisi vahetõrkeid reguleeritakse. Kassade ja arstide vahel sõlmitakse kirjajalikud lepingud. Nende sõlmimiseks on tarvilikud arstkonna ja konfliktide lahendaja komitee nõusolek. Viimane

astub selleks kontakti haigekassade keskasutustega.

Väikesed muudatused on ka õnnetus-, invaliidsus-, vanadus- ja järeljäänute kindlustuse alal.

Edasi sisaldab muudetud seadus eeskirju, kuidas lahendada konflikte, mis tekivad ühelt poolt arstide, hambaarstide, ämmaemandate, apteekrite, kliinikute ja teiselt poolt kindlustusekandjate vahel.

Holland. Seadusandluses muudatusi ette ei võetud. Erilisi raskusi kindlustusekandjatel ka ei olnud, kuigi sissetulekud invaliidsuse- ja vanadusekindlustuse markide müügist tunduvalt vähenesid (40,8 miljonit floriini 1930. a., 37,2 miljonit fl. 1932. a.): Vabatahtlik vanaduskindlustus on ka kaotanud palju liikmeid.

Norra. 1932. a. 27. mai seadus lubab valitsusele parlamendi nõusolekul vähendada riigi juurdemakse haiguskindlustusele. See juurdemaks oli 1930. aasta 6. juuni seadusega $\frac{2}{10}$ üldisest haigekassa maksust. Sellest läks $\frac{1}{5}$ riikliku kindlustusasutise poolt valitsetavasse tasandamisfondi, millest haigekassadele anti protsendiga või protsendita laenu.

Fond võis aga ka anda toetust haigekassadele, kes liikmete suure juurdevoolu tõttu erilisesse raskusesse satusid.

Uue seaduse põhjal maksab riik edasi toetust pooles suuruses kuni tasandussondi kogub vähemalt 12 krooni iga kindlustatu kohta. Siis lõpetab riik igasuguse toetuse maksmise. Loodetakse sellega kokkuvõetavalt saavutada 2 miljonit krooni aastas. 1. juulist 1932 kuni 30. juunini 1933 oli riik maksnud vähem 45% ja sellega saavutanud kokkuvõetavalt 1,6 miljonit krooni.

Austria. Vanim Austria sotsiaalkindlustuse haru — haiguskindlustus tööstuses ja kaubanduses kannatas 1932. a. tugevasti liikmete arvu vähenemise ja liikmete palkade langemise all. Kui 1929. a. keskmiselt oli Viini haigekassas 431.000 liiget, langes nende arv 1932. a. 333.000-le. Kolme kõrgemasse palgaklassi kuuluvate liigete arv langes 62%-lt 50%-le. Need kolm klassi on ainukesed, kelle liikmemaks ületab kulud. Kui haigekassad siiski suuremalt osalt jõudsid oma majapidamisi tasakaalus hoida, siis oli see tänu väljaminekute kitsendamisele. Isegi töötajad jäänud liikmetele suudeti anda arstiabi ja rohte 30 nädala jooksul.

Põllumajanduse töölise haiguskindlustus pühitses oma 10 aastast juubelit. Juubeli puhul septembris 1932. a. võis sotsiaalminister konstateerida, et see kindlustusharu oma loojate lootused on täiel määral täitnud: kindlustatute tervislik seisukord on tublisti paranenud, maal praktiseerivate arstide võrk tihenenud, maal on ehitatud hulk haigemajade ja laste surevus on tunduvalt langenud. Kuid kõigi nende tagajärgede kiuste on siiski põllumajanduses vastupanu jäänud — teatud kihid nõuavad

seaduse muutmist liikmemaksude vähendamise suunas.

Ka teenijate (erakäitiste ametnikkude) pensionikindlustus on kannatanud kriisi tõttu. Kindlustatute arv väheneb, kuna aga pensionisaajate arv suureneb. Sama lugu on palkadega — need vähenevad, kuna aga pensionide keskmine suurus tõuseb. Kui 1931. aastal teenijate kindlustuse keskasutus suutis veel täita oma eelarvet, muutus seisukord 1932. aastal. Selle aasta juunis tuli tõsta teenijate kindlustuse kogumaksu 8%-lt 9%-le palgast. Liikmemaksu tõstmise kulud kaetakse tööandjate ja kindlustatute poolt ühetasaselt. Siiski arvatakse, liikmemaksu tõstmisele vaatamata, et 1933. a. kindlustus lõpetab oma aasta tegevuse 9 miljoni šillingu kõrguse puudujäägiga. Nii on arvata, et lähemas tulevikus võetakse ette sammete vähendamine.

1932. a. sügisel valitsus esitas seisukoha võtmiseks tööliste ja tööandjate kutseühingute seaduse eelnõu üksikute kindlustusharude organisatsioonide ja järeelvalve ühtlustamiseks. Selle järgi pidi igasse osariiki loodama komisjon, kelle ülesandeks oleks otsustada kõikide vaielusküsimuste üle sotsiaalkindlustuses. Siiaajani otsustavad vaielusküsimused kindlustussunduse ja liikmemaksude kohta administratiivvõimud, sammete kohta aga iga kindlustusharu lepitusorganid. Tulevased komisjonid koosneks elukutselistest kohtunikkudest ja administratiivametnikkudest, nemad kujutaks enesest kolmeliikmelise kohtu, kellel oleks sammete vaieluste puhul tööliste ja tööandjate poolt valitud kaasistujad. Eelnõu leidis nii tööandjate kui ka tööliste poolt külma vastuvõtu.

Töötati välja veel uus mäekaevandusetöölise invaliidsuse-vanaduse-surma korra kindlustamise seaduse eelnõu. Selle järgi on pensioni vähendatud. Praegu pensionil olevad mäekaevurid, kes veel 50 aastat vanad ei ole, jääks pensionist ilma, kui nad alla $\frac{2}{3}$ omast tööjõust on kaotanud.

Kas eelnõu ellu viiakse, ei ole veel teada, kuid kindel on, et mäetöönduse kindlustuse ümberkorraldus ette võetakse, et seda kindlustusharu viia alu-

sele, mis praeguse Austria kandejõule vastaks.

Palestiina. Juudi tööliste liidu kindlustuskassa esitas töökaitse komisjonile seaduse eelnõu, mille järgi kõik tööliised, nii juudid kui ka araablased haiguse- ja invaliidsusekindlustuse sundusele peaksid alluma. Eelnõu järgi peaks praeguse kassa juhulikud sammed muutuma sudsammeteks ja kassale peaks lubatama palgata kassaarste. Liikmemaksud tuleks kindlustatuilt, tööandjailt ja avalikkudelt võimudelt. Valitsemise organisatsioonis on eeskujuks võetud vastavad Briti asutised.

Panama. Valitsus esitas rahvuskogule seaduse eelnõu, millega seatakse sisse avalikkude käitiste teenijate ja tööliste pensionikindlustus. Kindlustusele kuuluks invaliidsuse-, vanaduse- ja surmariisikod. Sissetulekuteks võetakse kindlustatuilt 2%, kuna ülejäänud tuleb avalikkudest (riigi) summadest.

Poola. Kõik sotsiaalkindlustuse alad kannatasid rahaliste raskuste all. Haiguse- ja emakssaamise kindlustuse keskmine liikmete arv langes 1932. a. 1,95 miljonile 1930. a. 2,33 miljoni vastu. Sama aja jooksul vähenesid sissetulekud 232 miljonilt zlotilt 195 miljoni zlotile ja kulud sammetele 232 miljonilt zl. 156 miljoni zlotile. 1930. a. lõpust 1932. a. lõpuni 98 miljonilt zlotilt 117 miljoni zlotile. Ka teised kindlustusharud, eriti vaimutööliste pensionikindlustus, kannatasid liikmete arvu kahanemise ja sissetulekute tagasimineku all.

1932. a. märtsis esitas valitsus seimile seaduse eelnõu, mis kogu sotsiaalkindlustuse ümber korraldab. Puudub seadusest ainult tööpuuduse kindlustus. Seaduseks sai see eelnõu 1933. a. märtsis. Tema järgi laieneb vanaduse-, invaliidsuse-, järeljäänute kindlustus ka neile riigiosadele, kus ta siiaajani veel maksvusel ei olnud. Tema puudutab tööstuse ja kaubanduse töölisi. Põllutööliste kindlustust samal alal tahtakse reguleerida eriseadusega.

Haiguskindlustuses uus seadus lubab anda arstiabi ja rohte 26 nädala jooksul (1920. aasta seaduse järgi 39 nädala jooksul). Abiraha maksetakse

neljandast haigusepäevast alates 26 nädala jooksul poole palga suuruses. Osa arstiabi kuludest kannab kindlustatu ise. Abi antakse ka kindlustatu abi-kaasale ja alla 16 aastastele lastele. Emakssaamise puhul koosnevad sammed peale sünnitusabi abirahast poole päevapalga suuruses ja imetamispreemiast. Abiraha saab 2 nädalat enne ja 6 nädalat peale sünnitust.

Õnnetuskindlustuse alal saavad kannatanud tasuta arstiabi, rohud ja proteesid. Kes täiel määral töövõimetus on jäänud, saab pensioni $\frac{1}{2}$ viimase 52 nädala jooksul teenitud keskmisest palgast. Alla 11% tööjõust kaotanud pensioni ei saa. Teised saavad tööjõu kaotusele vastava protsendi $\frac{1}{2}$ palgast. Lese pension on surmasaanu keskmisest palgast 30% ja laste oma 20%. Kuid lese ja laste abiraha ei tohi ulatada üle $\frac{1}{2}$ surmasaanu palgast.

Invaliidsuse-, vanaduse-, järeljäänute kindlustuse alal saavad tööliised, kel õigus ei ole 1927. a. vaimutööliste pensioniseaduse põhjal pensioni saada, õiguse pensioni saada, kui nad vähemalt 200 nädala jooksul on viimase 10 aasta jooksul liikmemaksu maksnud, kusjuures 50 nädalat peavad nad liikmemaksu maksnud olema viimase 3 aasta jooksul.

Pensionid saavad ainult need kindlustatud, kes vähemalt $\frac{1}{2}$ omast tööjõust on kaotanud või vähemalt 65 aastat vanad. Mäekaevanduste tööliised saavad pensioni juba siis, kui nad vähemalt 50% tööjõust on kaotanud või 60 aastat vanaks saanud. Pension koosneb põhipensionist, lisapensionist ja laste abirahast. Pension on 10—16% keskmisest palgast, lisapension on 10% palgast, kui kindlustatu ei ole maksnud liikmemaksu rohkem kui 410 nädala jooksul. Tema tõuseb liikmemaksu maksmise ajaga proportsionaalselt kuni 40% neile, kes vähemalt 36 aastat on liikmemaksu maksnud. Eriti madala palgaga tööliised saavad veel sotsiaallisamaksu, mille kõrgus kasvab vastuproportsionaalselt palga kõrgusele. Tema suurim määr on 48 zloti aastas. Lesed saavad peale mehe surma pensioni, kui nad on 60 aastat vanad (mäetööliste lesed 50 aastat). Vaeste-

laste pensioni maksetakse poistele 17. eluaastani ja tütarlastele 18. eluaastani. Lese pension on 50% ja laste pension 20% sellest pensionist, mis sai kindlustatud ise või mis ta õigustatud oleks saama surma päeval pensionile minnes.

Haigekassamaks uue seaduse järgi on 5% palgast (vaimutöötajad 4,6%); poole maksab tööline, poole tööandja. Invaliidsuse-, vanaduse-, järeljäänute kindlustuse maks on 5,2% (maatöölise suhtes 5,8%) palgast. Sellest maksab tööline ise 3,3% (3,6%) ja tööandja 1,9% (2,2%). Õnnetuskindlustuse keskmine maks on tööstuses 1,4% ja põllumajanduses 1% palgast. Kogu kindlustusmaks on 11,6%, millest poole maksavad töölised, poole tööandjad.

Kogu riik on jaotatud kindlustus-ringkondadesse. Igas ringkonnas peab vähemalt 10.000 kindlustatud olema. Igas ringkonnas on ainult 1 kassa, mis liikmemakse võtab kõikide kindlustusliikide pealt ja kõiki asju ajab haiguskindlustuse ja emakssaamise kindlustuse alal. Peale selle on 4 keskorganit, üks haigus- ja emakssaamise kindlustuse alal, teine õnnetuskindlustuse alal, kolmas tööliste invaliidsuse-, vanaduse-, järeljäänute kindlustuse alal ja neljas vaimutöölise invaliidsuse-, vanaduse-, järeljäänute kindlustuse alal.

Seadusega ei ole rahul ei töölised, ega tööandjad ka täiel määral.

(Pooleli.)

Tervishoiust ja selle arengust.

Dr. M. Püüman.

III.

Kõigele praktilisele tööle ja uuendustele tervishoiu alal pani teadusliku aluse Pettenkofer ja Voit möödunud sajandi 60. aastatel; nende uurimused elukorterite, toitumise, riietuse ja muude tervishoiusse puutuvate küsimuste alal näitasid kui suurt mõju see kõik avaldab inimese tervisele ja nad teaduslike uurimuste abil kinnitasid omakord kõiki neid uuendusi ja reforme, mis tervishoiu alal tegelikult ühes ehk teises kohas tehti.

Mitmed teadusmehed (Pasteur, Lister ja teised) olid arvamusel, et nakkushaiguste tekitajaks on meile palja silmaga nägemata pisilased ja nende oletus sai tõsiasjaks 1882. a., kui R. Koch avastas tiisikuse pisilase. Praegu teame kõik, et nakkushaiguste tekitajaks on pisilased ja kui meie mõne haiguse pisilast veel leidnud ei ole, tähendab see seda, et ei ole veel küllalt täielikud tehnilised abinõud, millega pisilasi otsitakse. Ühes tehniliste abinõude arenemisega kasvab aasta-aastalt nakkushaiguste tekitajate ülesleidmine.

Nakkushaiguste tekitajate-pisilaste avastamine on sellepolest tähtis, et ta

andis võimaluse palju edukamalt nakkushaiguste vastu võidelda, kui see enne seda sündis. Sellekohased statistilised andmed igas riigis haigestumise ja surevuse kohta elanikkude seas räägivad küllalt selget keelt: näiteks suri Londonis 18. sajandi keskel iga 10.000 elaniku seast 420 inimest, kuna 1876. a. sellesama arvu elanikkude kohta 240 surmajuhtu tuli ja 1928. a. 101 juhtu.

Saksamaal suri 1871. a. iga 10.000 elaniku kohta 282 inimest. 1908. a. — 180 ja 1928. a. — 116 inimest.

Meil Eestis suri 1888. a. iga 10.000 elaniku kohta 222 inimest ja 1928. a. — 159. Nii võiks andmeid igast riigist tuua, mis näitab, et tervishoidlike uuenduste tõttu, mis igas riigis viimaste 40—50 aastate jooksul ette võetud — on surevus märksa langenud ja terviseline tase tõusnud. Suur tähtsus on siin just ratsionaalsel nakkushaiguste vastu võitlemisel, mis igas kultuurriigis teaduslikul alusel seisab. Selle suure töö tagajärjel on mitmed nakkushaigused raugenud — nende levinemisele on kindlad tõkked pandud, näit. rüugehaigusele, plekilisele ja korduvale soetõvele, kõhutõvele jne.

Kui tööd tervishoiu alal jätkatakse ja kui kõik elanikud teadlikud on tervishoiu küsimustes ja igauks katsub kõike seda täita, mis tervishoiuteadus ette kirjutab, siis ei ole kaugel see aeg, kus meie nakkushaigustest täiesti lahti saame. Sellepärast on tervishoiu küsimuste populariseerimine tähtsamaid tänapäeva ülesandeid.

Ka rahvusvahelises ulatuses on hakatud tervishoiu alal tööd tegema, eriti nakkushaiguste vastu võitlemise alal. Juba 1840. a. asutati Konstantinopolis karantiin katku ja kolera haiguste levimise takistamiseks Euroopas; on peetud terve rida rahvusvahelisi tervishoiu konverentse, kus kokkulepitud nakkushaiguste vastu võitlemises rahvusvahelises ulatuses, näiteks Viinis 1874. a., Veneetsias 1892. a., Dresdenis 1893. a., Pariisis 1894. a., Veneetsias 1897. a., Pariisis 1903. a. ja 1911 a., Varssavis 1922. a. Nende rahvusvaheliste konverentside tulemustena võib märkida veel rahvusvahelise tervishoiu nõukogu asutamist Egiptuses ja nakkushaiguste järelvalvet Punase mere ja Suetsi kaanali juures. Pariisis asutati 1907. a. rahvusvaheline tervishoiuamet. Suur ilmasõda takistas tervishoiu arenemist, kuid peale sõda asutati Rahvasteliidu juurde ka rahvusvaheline tervishoiu-büroo, kes jälgib tervishoiu arenemist igas riigis. Viimasel ajal on erilist rõhku igas riigis hakatud rottide ja hiirte hävitamisele panema. On kindlaks tehtud, et need ei hävita mitte üksi meie varandusi-toiduaineid, mille väärtus miljoniteni tõuseb, vaid need on kardetavad veel selle tõttu, et levitavad mitmesuguseid nakkushaigusi, näit. katku. 1930. ja 1931. a. peeti Pariisis rahvusvahelisi kongresse, mis olid pühendatud rottide vastu võitlemise organiseerimisele igas riigis.

Lõpuks peab tähendama, et tervishoiule ja tema arenemisele tekkisid ka vastased. 19. sajandi algul kirjutas Malthus, et tervishoid — kui teda järjekindlalt igalpool läbi viia, sisaldab rahvale suurt hädaohtu: surevuse langemisega kasvab rahva arv liig jõudsasti, mille tõttu igauhele toiduaineid ei jatku. Malthus lõi isegi sellekohase matemaatilise vormeli, näidates et tea-

tava aja jooksul elanikkude arv kasvab geomeetrilise progressiooni järele, nagu 2, 4, 8, 16, 32 jne., kuna sellesama aja jooksul toiduainete hulk kasvab vaid aritmeetilise progressiooni järele, nagu 2, 4, 6, 8, 10 jne. Malthuse õpetuse järele kasvab soodsate tervishoiuolude tõttu elanikkude arv nii suureks, et osa nendest peab nälga surema. See õpetus lõi omal ajal suuri laineid; algas suur sulesõda poolt ja vastu.

Kuid ikka rohkem ja rohkem selgus, et see õpetus ei ole õige ja tänapäev on teada, et meil toiduaineid juba niipalju on, et üksikutes kohtades neid hävitatakse selleks, et nende hindu tõsta, olgugi et üks osa elanikest toiduainete puuduse all kannatab. Selles ei ole süüdi mitte elanikkude järjest kasvav arv, vaid ebaratsionaalne majapidamine ja toiduainete jaotus, kus esiplaanil seisavad üksikute hea elu, kuna ühiskonna — suuremate hulkade huvid tahaplaanile jäävad.

Teine väga tähtis väide tervishoiu vastu, mis samuti palju kõmu sünnitas, nagu Malthusegi õpetus, oli see, et tervishoiu levinemisega saavad sellest osa kõik vaimliselt ja kehaliselt viletsad ja kidurad, mille tõttu väga palju alaväärtuslikku ollust elama jääb, mille tagajärjel inimkond aasta-aastalt nõrgemaks jääb, kõduneb ja lõpuks ikkagi välja sureb. Et seda ei juhtuks, selleks on kõige parem viletsad tervishoidlised olud, kus nõrgemad elanikud kohe nõrgestuvad ja ära surevad. Selle õpetuse loojaks oli Herbert Spencer. Kuid ka see õpetus — olgugi et ta pealiskaudse vaatlemise juures tõenäolisena paistab — ei ole õige: nakkushaiguste levimisel, näiteks, ei haigestu mitte üksi kõige nõrgemad ja kiduramad, vaid tihtipeale haigestuvad ja surevad just tugevad ja täie jõulised elanikud. Seda võib tähele panna kõigi nakkushaiguste juures, kuid eriti silmatorkav oli ta meil Eestis saksa okupatsiooni lõpu kuudel 1918. a. sügisel, kus meil nii linnades kui ka maal palju influenza või hispaania haigust oli, mille kätte just palju noori ja tugevaid elanikke suri. Nakkushaiguste levimise juures ei saa kuidagi oletada, et ainult kehaliselt kidurad haigestuvad ja sure-

vad, vaid siin võivad kõik elanikud haigestuda, mis kohustab meid kõige jõuga haiguste vastu võidelda.

Peale selle peab seda asjaolu silmas pidama, et igakord nõrga kehaehitusega inimene ei tarvitse sugugi ka vaimliselt nõrk olla, — just vastupidi — väga tihti leiame inimesi nõrga kehaehitusega, kes aga vaimliselt väga arenenud ja suure vaimlise tööjõuga on, kes inimkonnale oma vaimlise tööga võivad väga kasulikud olla ja mida paremais tervishoidlistes tingimustes

niisugused inimesed elavad, seda kauem ja viljarikkamalt suudavad nad oma tööd teha.

Kõik see näitab, et väited, mis toodud tervishoiu arenemise vastu, ei ole olulised, ei ole õiged, mida ka elu ise on tõestanud: kõige takistuste ja raskuste peale vaatamata areneb tervishoid jõudsasti edasi, tungides ikka rohkem ja rohkem laiaadesse rahvakihtidesse, kus arusaamine tema teadmise tähtsusest alatasa kasvab.

Veri.

Dr. H. Jürgenson.

Verd leidub inimkehas 5 liitrit. Veri kujutab enesest vedelikku, mida nimetatakse plasmaks, millises asuvad verehüübend. Verelibleid on mitmesuguseid: valgeid, punaseid jne. Vere värvollust, mis verele punast värvi annab, nimetatakse hemoglobiiniks.

Vereplasma on vesi, milles leiduvad sulatatud 1) munavalge olluseid 7—8%, 2) kobarsuhkurt 0,1%, rasve ja soole. Veres on alati leida suhkrut, kus rakud seda toiduks tarvitavad. Need ained, mis töö jne. tagajärjel kahjulikkudena laguainetena verde ajajooksul tekivad, kihutab veri oma eristumiselunditesse (neerudesse jne.). Tähtsat osa etendab veres keedusool, mida veres leidub 0,9% ümber.

Väljavoolanud veri hüübub (tardub), mis varsti kaks kihti sünnitab: üks osutub poolkõvaks osaks, teine vedelõsaks. Kaussi verd voolata lastes näeme, et paksem, poolkõva osa põhja vajub, — seda nimetatakse veretarreks, — vedel osa ülesse jääb, seda nimetatakse kollakaks vereõisveeks ehk vereseerumiks. Veretardumisel näeme järgmist nähet: veres tekivad erilisest munavalgest võrgule sarnased niidikesed, n. n. fibriiniidikesed, mis loovad püümise — võrgu, kuhu verelibled külge ripnema jäävad, kuna tarre poolkõvana viimaks kausi põhja langeb. Kui väljavoolata lastud verd kohe kausis kepikesega segada, siis koguvad fibriinikiud kepi ümber, järelejäänud veri ei tardu seejärele

enam, sarnast verd nimetame defineeritud vereks.

Tavaline vereplasma läheb ses mõttes vereseerumist (õisvesi) lahku, et esimesel on fibriinlünnitav ollus, teisel ei ole seda.

Vigastuse korral valgeliblede ja trombotsiitide toimele tekib kõigepealt fibriiniferment, mis veres lahustatud viibiva fibriinogeeni fibriiniks muudab, millise protsessi juures lubjasooladel suur ülesanne tuleb täita. Veri, milles lubjasoolad puuduvad, ei tardu.

Veri omab mitmesuguseid omadusi, millega ta bakterite vastu võitlusesse astub. Bakterid teiselt poolt astudes võitlusesse inimverega, tekitavad mürke jne.

Mitmesuguste haiguste juures reageerib inimese veri mitmeti mitmesuguste bakterite peale. Terve rida haigusi kord läbipõdedes, saab inimese veri vastupidavuse selle haiguse vastu (immunitet). Vere bioloogia räägib meile järgmisest. Veres võivad tekkida:

I. *Agglutininiid* — on erisubstantsid immuniseeritud loomade veres, millistel võime sama liiki baktereid, mille vastu loom immuunseks saanud, kokkukleepida, kokkurulluda (Gruber-Widali reaktsioon, tarvitatakse näiteks kõhutiifuse haige verd uurides jne.).

II. *Bakteriolüsiinid* — on verevõime vastava haiguse läbi põdemise järele, vastavaid baktereid veel ees leides, neid

ära sulatada. (Pfeiferi katse koolera juures).

III. *Opsoninid (Bakteriotropinid)* — on vereerisubstantsid, mis veres võimet on kasvatanud baktereid enestele hästi maitsevaks teha, — siit ka nime päritolu, Kreeka keele sõna opsanein = eriti maitsevaks tegema. Opsanine leidub igas vereseerumis ka normaalkorral. Kui organism teatavat haigust läbibõdenud, saades immunseks selle vastu, siis nimetatakse sarnaseid opsenine bakteriotropiinideks, mis vastupidavamad on kui normaalveres opsoninid. (Neufeld, Rimpau).

Fagotsüüdid annavad verele võime mitmesuguseid rakke, baktereid oma rakkude (valgeliblede) sisemusse tõmmata, et seal neid siis ära süüa (Metschnikoff).

Pretsipitiinid annavad verele võime bakteri sadestada. Samuti nagu verehüübumisel sade kukub kausi põhja, nii langevad siin põhja bakterid.

Nagu nägime, omab veri nii siis mitmesuguste haiguste juures ja nende järele mitmesuguseid omadusi bakterite vastu võitlemiseks: ühe haiguse järele ühte liiki omadusi, teisel korral teisi ehk mitu teist võimet.

Ka bakterite bioloogiast rääkides, tuleb märkida nende mitmesuguseid omadusi vere omaduste vastu reageerimisel.

Alexinidest (Buchner) rääkides arvatakse keha kaitseabinõusid üldse igasuguste infektsioonide vastu, *aggressinid* (Bail) on bakterite poolt väljatöötatud ollused, mis normaalseid vere vastupanujõude halvama peavad.

Alexinide (Buchner) mõiste vastab Ehrlichi *komplement* mõistele ehk Metschnikoffi *cytase* mõistele. Kui organismis meie ta reaktsioonivõimetus muudatusi paneme tähele, siis räägime *allergiast* (v. Pirquet).

Toksinid on mürgilised ained, mürgid, mida bakterid väljatöötavad.

Toxon on mürk, mis difteriitise järele hilisemalt halvatus esile kutsub.

Endotoksinid on mürgid bakterite rakkudes, kehaes, mis üksi siis mürgilisteks saavad, kui bakterite keha puruneb ehk laguneb.

Kõik praegu nimetatud vere ja bak-

terite omadused näitavad juba küllalt selgesti, mis sihis võitlus vere ja bakterite vahel organismis käib.

Verelibledest rääkides tuleks peatuda kõige pealt punaliblede juures. Punalibled on tegelikult kollakat värvi, kuna neile punase värvi vere värvollus annab (hemoglobiin). On värvollust veres vähe, siis on ka näonahk valge. Vere värvolluse hulka suurendada aitavad rauda-sisaldavad rohud, porgandite sömine jne. Punaliblede sünnipaik on peamiselt luu punases kondiüdis, kus võib leida rohkesti noori punaliblesid, millistel koguni tuum on. Punaliblede hävimine sünnib põrnas ja maksas. Punaliblesid leidub väga palju veres, igas vere kantmillimeetris leidub neid 5 miljonit, — punaliblede kogu välispind teeb välja üle 3200 ruutmeetri. Punalibled ise on ilma tuumata, kettakujulised, oma keskmises osas mitte nii paksud, kui mujalt; nende pikkus 0,007 millimeetrit, laius keskelt 0,002 millimeetrit. Mehel on punaliblesid rohkem kui naisel, vahekord nagu 5:4, rinnalapsel on punaliblesid 6 miljoni ümber. Kogu veri sisaldab 25—30 biljonit punalible. Punaliblede väline kest sisaldab rasvollust. Eeter lahustab kesta välispinna, hemoglobiini valgub laiali, veri muutub lakisarnaseks. Lakisarnaseks võib veri ka real teistel kordadel muutuda, külmanud inimest kuuma tuppä tuues jne.

Punaliblede ülesanne on hapniku vastuvõtmine ning selle kandumine kudedesse.

Punalibled võivad mitmesuguste haiguste juures laguneda (Malaaria, Anæmia pernicioosa jne.), nende arv võib väheneda jne.

Valgelibleid on võrreldes punalibledega veres hästi vähem. Kui mahu järele veres punalibled 40% välja teevad, siis teeb see punaliblede juures välja alla ühe. Valgeliblede arv on 8 tuhat ühes kantmillimeetris. Valgete vereliblede liike on veres õige mitu. Valgelibled kannavad kehas laiali toiduosasid, nad ongi seks sõjaväeks, politseinikkudeks kehas, mis bakteritega võitlusesse astuvad. Valgelibled omavad plasma ja tuuma, tungides amöbataoliselt koguni läbi veresoonte seinte, mis tarvilik kogu inimmasina mehhanismi korras-

hoidmiseks. Kui meil käe peale tekib n.n. koeranael, siis tungivad valgelibled enesesalgamatult selle vistriku kallale. Kui koeranael noaga lõhki lõigata, siis leiame rohkesti surnud valgeliblesid ja surnud baktereid koeranaela põletiku kohal, — mäda suurendamise klaasi alla pannes, näeme seal baktereid ja rohkesti valgeid liblesid.

Valgeliblede arv tõuseb jõudsasti rea teravate külgehakkavate haiguste juures, nagu plekiline soetõbi, sarlak jne., — kõhutüüfuse juures on ta normist vähem.

Veres leiduvad veel verd hüübuma panevad libled, n. n. trombotsüüdid ehk verelehekesed. Kui neid vähe on, siis ei hüübu veri ning inimene võib verest tühjaks jooksta (hemofiilia haigus).

Inimese juures on veri teatavasti punast värvi, arterite veri helepunasem, veenide veri tumepunasem. Loomadel pole veri mitte alati punane. Peale värvida oleku madalamajärgulistel loomadel, on teistel veri kas punane (tingitud peamiselt rauast), ehk sinine (tingitud sellest, et rauda asendavad vasesoolad), pruun, roheline, lilla jne.

Lümf. Vereringvoolu kõrval liigub meie kehas ka n. n. lümfaringvool. Lümfavereringvool vastaks mõistele — koemahla ringvool. Koemahla ringvoolul on suur tähtsus meie elus. *Läbi juussoonseina tunginud vereplasmata nimetatakse lümfiks ehk koemahlaks.* Koemahl voolab rakkudevahelises ruumis, kandes toitolluseid laiali rakkudele. Samas võtab enesesse vastu ka rakkudesse kõlbmatuteks jäänud jäätisaineid, kust nad eristamiselundeist läbirännates viimaks kehast eristatakse.

Koemahla sooned on rikkad valgelibleist. Koemahlasooned langevad lõpude lõpuks tõmbsoone.

Mahlasoonete teel asuvad n. n. mahlasõlmed, näärmed. Siin sünnibki tugev võitlus bakteritega. Kopsutiisikuse puhul haigestuvad ikka eesrinna kopsunäärmed, s. o. kopsumahlanäärmed.

Suureks mahlanäärmeks võib mõnes

mõttes põrna pidada. Tema ehitus tuletab meelde mahlanääret (mahlasõlme), kuid ta uurdetes ei voola mitte koemahl, vaid veri. Põrnas sünnivad valgelibled, põrn etendab peale selle veel tähtsat osa punaliblede lagunemisel ning sündimisel. Ammust ajast oli teada, et veri liigub, kuid ei teatud, et kehas sünnib reeglipärane vereringvool.

Aristotelesi (384 enne Kristust) järelle veri valmistatakse „keha akropolis“, selle all arvas ta südant, ning seejärele saab ta kui toitev vedelik kehasse igale poole laiali saadetud, nagu oja oma harudega, mis lohkava heinamaa maapinda niisutab. Veri ei tulevat aga iial tagasi enam südame juurde.

Herofiles ja Erasistrates (300 a. enne Kr.), Aleksandria kooli tähtsad arstid, leides, et laiba juures vere tuiksoontes verd ei ole, tulid valearvamisele, et arterites asub õhk, mida sinna sisse tuuakse sissehingamisega, siit ka nimi arter ehk arter, mis tähendab tõlkes kreeka keeles „õhupump“.

Galenus (131—201 p. Kr.) näitas, et see arvamine vale on, seks lõikusi tehes elava keha kallal. Ta ütleb: „Kust ma ka arterit katki ei lõiganud, igalt poolt tuli veri välja. Kui ma aga arterit kahest kohast niidiga kinni köitsin, siis keskmises, köitmisevahelises osas leidis rohkesti verd.“

Kuid veel kauagi pärast seda püsis arvamine, et parem ja pahem süda on üksteisega seotud auguga ning et veri südamesse tagasi enam ei voola.

Michel Serveto, kes Kalvini nõudel kui „nõid“ 1553 Genfis ärapõletati, avastas esimesena n. n. väikese vereringvoolu südames. Viimaks õnnestus 1628. a. inglasele *William Harweyl* avastada ka suurt vereringvoolu, näidates, et veri tuleb südamesse tagasi.

Seejärele osutus juba võimalikuks rohkem ka vere koosseisu tungida, 1664 (Malpighi) avastatakse juba verelehekesed, mis väga tähtsad vere hüübuma panemiseks.

Haigekassade liikmed!

Lugege „Töö ja Tervist“. Rutake tellimise ärasaatmisega.

Verd on alati peetud väga tähtsaks. Vanad juudid, kreeklane *Empedokles*, roomlane *Lukretius* jne. arvasid just veres olevat elualust nii kehale, kui ka hingele, viimast kriipsutavad alla ka *Aristoteles* ja *Galenus*. Juudid peavad tänini veel kinni erilisest vere rituaalist.

Teatavasti on viimasel ajal inimesed

jaotatud nelja erilisse veregruppi, mis tähtis kohtuarstliselt.

Nagu temperamendilt, nii lähevad ka vere suhtes lahku inimesed. Viimane osutub tähtsaks ka kõiksugustele vereülevalamistele, mida tänapäev jälle appi on võetud. Kõige tähtsamaks aga osutub inimelus see, et ta veri rohkesti vastupidamisvõimet omaks nende liiki-de suhtes, mis teda elus tabada võiksid.

Põllutöölise ja kalurite õnnetuskindlustus.

L. Johanson.

Eestis on kindlustatud põllutöölised tööst. töö seaduse pt. 7 alusel, mis annab neile tööõnnetuse korral õiguse peremehelt kahjutasu nõuda. See kord on rusuv mõlemale poolele: nõrka talumajapidamist, kus vaevalt suudetakse teenijale tasu maksta, koormab pensioni maksmine töövõimetule; sageli põigeldakse neist kohustusist kõrvale, kirjutades talu poja või tütre nimele ning tööõnnetuse läbi kannatanu jääb pensionist ilma.

Et seda mõttetut ja halba korraldust muuta, selleks on tarvis maksuma panna sotsiaalkindlustusseadus. Vastava eelnõu esitas riigikogule sotsialistlik rühm. Selle eelnõu järgi on kindlustus kandjaks riik. Kulused tooks see riigile aastas umbes 6—12 milj. senti, mis ei ole suur summa, võrreldes nende suodustustega, mis viimaseil aastail põllumajandusele on antud.

Sotsiaalkomisjon võttis eelnõu vastu, samuti ka riigikogu 1. lugemisel, kuid 2. lugemisel võttis valitsus eelnõu päevakorrast ära.

On selge, et see eelnõu ei saa kauaks kaevi alla jääda. Elu ja olud sumivad ta maksmapanemisele.

Eelnõu olulisem sisu on järgmine:

Õnnetusjuhtumiste vastu käesoleva seaduse alusel on kindlustatud kõik põllumajanduses töötavad palgalised isikud, talundite pidajate kaastöötavad perekonnaliikmed ja alla viie hektari suuruste talundite pidajad, kui nad töötavad põllumajanduses. Samuti on kindlustatud käesoleva seaduse alusel üle viie hektari suuruste talundite pidajad, kes ei oma kinnisvarasid, kui nad töötavad põllumajanduses.

Kalanduses töötavatest isikutest on käesoleva seaduse alusel õnnetusjuhtumiste vastu kindlustatud need elukutselised kalurid, kes ise kalandusel töötavad ja ei pea rohkem kui üht palgalist töölise, nende kalandusel kaastöötavad perekonnaliikmed ja palgalised töölised, kes ei ole kindlustatud tööstusliku töö seaduse §§ 372—491 või 541—597 alusel.

Käesoleva seaduse eeskirjad on maksivad õnnetusjuhtumiste puhul, mis on tekkinud põllumajandusliku või kalandusliku töö juures või on tingitud nendest töödest.

Kindlustatud isikuil on õigus saada haigusravi ja abiraha.

Kui nende vigastuste tagajärjeks on alaline tööjõu kaotus, on kindlustataval õigus saada pensioni. Kui õnnetusjuhtumise või sellest saadud vigastuse tagajärjeks on kindlustatu surm, siis on pensionisaamise õigus kindlustatu perekonnaliikmetel.

Haigusravi, mis peab sisaldama arstiabi, rohtusid ja teisi arstimisvahendeid, antakse õnnetusjuhtumise päevast alates kuni terveksaamiseni või päevani, millest peale ravitsemine ei anna enam tagajärgi;

abiraha maksetakse õnnetusjuhtumise päevast alates, kui arst tunnistab töötamise võimatuse, kuni töövõimeliseks saamiseni või jäädava tööjõu kaotuse protsendi kindlaksmääramise päevani;

pensionid maksetakse jäädava tööjõu kaotuse protsendi kindlaksmääramise päevast alates.

Abiraha maksetakse kannatanule päevas tema päevatöötasu % suuruses.

Kannatanule, kes paigutatakse haigemajja, kus ta on täielikult ülevalpidamisel, maksetakse abiraha 75 protsenti sellest määrast, kui tal on perekond, ja 25 protsenti, kui ta on üksik.

Mittepalgalistele kannatanuile loetakse päevatöötasuks lihttöölise keskmise päevatöötasu.

Abiraha maksetakse kannatanule ka puhkade ja puhkepäevade eest.

Pensionioiguslised kannatanud saavad pensioni kuni elulõpuni.

Kannatanul on õigus saada: tööjõukaotamise puhul 75—100 protsendi võrra — % oma aastatöötasust; tööjõukaotamise puhul vähem kui 75 protsendi võrra — aastas tööjõu kaotamisele vastav protsent aastatöötasu % osast.

Hullumeelsuse, nägemise täieliku kaotuse, mõlemate käte või jalgade kaotuse või mõne teise täielikku kõrvalist hooldamist tarvitava abituse puhul määratakse pension täieliku töötasu suuruses.

Pensionid, mis määratud vigasaanud lapsealisele ja alaealisele, suurenevad kuueteistkümnendaastaseks saamisel ja kaheksateistkümnendaastaseks saamisel.

Kui kannatanu keeldub temale võimaldatud tasuta arstiabi tarvitamisest, võib töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor teda ilma jätta täielikult või osaliselt abirahast.

rahast ja pensionist, kui keeldumiseks puudusid ministereumi arvates alused või olid need vähe põhjendatud.

Kirurgilistest lõikustest äraütlemit ei loeta arstiabi tarvitamiseks keeldumiseks.

Lihttöölise keskmise töötasu suuruse määrab kindlaks kohalikkude andmete järele kolme aasta peale mõlema soo ja vanaduselikkude jaoks eraldi kinnitusamet ning kuulutab sellest Riigi Teatajas. Kinnitusametil on õigus seda tasu kindlaks määrata kohalikkude olude kohaselt, kas terve kinnitusameti tegevuspiirkonna kohta ühtlaselt või eraldi üksikute kohtade jaoks.

Lihttöölise keskmine töötasu määratakse aastatöötasuna. Päevatöötasu saamiseks selle seaduse mõttes jagatakse aastatöötasu kolmesaja kuuekümneviiega.

Vanaduse järgi loetakse täiskasvanuiks töölisteks 18-aastased ja vanemad, alaealisteks 16- ja 17-aastased ja lastealisteks kõik, kes veel 16 aastat vanad ei ole.

Kui töötasuolud tunduvalt muutuvad enne käesolevas paragrahvis nimetatud kolmeaastase tähtaja möödumist, võib kinnitusnõukogu lubada ka enne tähtaja möödumist lihttöölise keskmise päevatöötasu suuruse kohta tehtud otsused võtta ümberotsustamisele.

Kui kannatanu sureb õnnetusjuhtumise tagajärjel hiljemalt kahe aasta jooksul õnnetusjuhtumise päevast arvates või ka peale kahte aastat, kui arstimine selle aja jooksul edasi kestab, on hariduse- ja sotsiaalministeerium kohustatud:

1) tasuma matmise kulud surnu tegelikule matjale palgalise kannatanu surma puhul 30 päeva töötasu suuruses, kui matjaks olid surnu perekonnaliikmed, ja kui matjateks olid võõrad — tegelikkude väljaminekute suuruses, kuid mitte enam, kui surnu perekonnaliikmetel on õigus saada, ja

2) maksuma pensioni surnu perekonnaliikmetele nende tootja surma puhul, kelle perekonnaliikmetel on § 6 põhjal õigus saada pensioni.

Perekonnaliikmetele määratakse pensioni surnud isiku aastatasu järgmiste osade suuruses:

1) lesknaisele — ühe kolmandiku suuruses eluaegselt või kuni uuesti abiellumiseni;

2) mõlemast soost lastele, seaduslikele, legitimeeritud, adopteeritud ja vallaslastele, kui ka kasvandikkudele kuni kuuteistkümnenda aastaseks saamiseni või vanaduse peale vaatamata, kui nad kehaliste või vaimliste vigade tõttu töövõimetud — igale ühele ühe kuuendiku suuruses, kui üks vanematest elus on, ja ühe neljandiku suuruses, kui mõlemad vanemad surnud;

3) vanematele eluaegselt — igale ühe kuuendiku suuruses, kui nad töövõimetud ja elavad pensioniõigusliku tegelikul ülevalpildamisel;

4) mõlemast soost lastelastele, vendadele ja õdedele, kui nende mõlemad vanemad surnud või kui nende elusolevad vanemad töövõimetud ja kui nad elavad surnu tegelikul ülevalpildamisel, kuni kuuteistkümnenda aastaseks saamiseni või vanaduse peale vaatamata, kui nad kehaliste või vaimliste vigade tõttu töövõimetud — igale ühe kuuendiku suuruses.

Pensionist saamise õigus on:

1) lesknaisel, kui tema abielu kannatanuga oli sõlmitud enne õnnetusjuhtumist;

2) adopteeritud lastel, kui nende adopteerimine ja kasvandikkudel, kui nende perekonda vastuvõtmine sündis enne õnnetusjuhtumist.

Surmasaanud lesknaise uuesti abiellumisel muudetakse temale maksetud pensioni ühekordseks väljamaksuks kolme aasta pensioni suuruses.

Kõigile paragrahv 18 ettenähtud surnud isiku perekonnaliikmetele kuuluva pensioni kogusumma ei või suurem olla, kui see isik ise oleks saanud täieliku töövõimetuse puhul.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor võib kannatanu palvel asetada pensioni ühekordse väljamaksuga neile kannatanuile, kes on omast tööjõust kaotanud 15 protsenti või vähem.

Kindlustuskandjaks on hariduse- ja sotsiaalministeerium töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna kaudu.

Hariduse ja sotsiaalministeerium kannab kõik käesoleva seadusega pealepandavad kulud töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna eel-arves selleks ettenähtud summadest.

Haigusravi.

Haigusravi õnnetusjuhtumise puhul annavad jaoskonnaarstid tasuta. Jaoskonnaarstil on õigus kannatanu saata mõne teise arstispetsialisti juurde või haigemajja.

Esimese arstiabi saamiseks jaoskonna arsti äraolekul võib kannatanu pöörata ka teise arsti poole. Arstiabi andmine sünnib sel juhul tasuta.

Arsti saatekirjaga on iga haigemaja või arst kohustatud kannatanut ravimiseks tasuta vastu võtma.

Kui õnnetusjuhtumise läbi saadud vigastus on raske, siis võib kannatanut viia otsekohe haigemajja või arsti-spetsialisti juurde, ilma et oleks selleks tarvis arsti saatekirja.

Õnnetusjuhtumise puhul on tööandja kohustatud omal kulul toimetama kannatanu arsti juurde või haigemajja, kui tema vigastus on niivõrt raske, et tal omal minel on raskestatud.

Rohtusid ja muid arstimisvahendeid kannatanule on iga apteek kohustatud andma tasuta arsti poolt antud retsepti põhjal, kus märgitud, et rohu väljaandmine sünnib tasuta käesoleva seaduse alusel.

Arst on kohustatud vastava märkuse kirjutama retseptile, kui tema on saanud teada ande planketi õnnetusjuhtumise kohta või kannatanu tema juurde on saadetud arsti saatekirjaga.

Arstid, apteegid ja haigemajad saavad ravimiskulude arved hariduse- ja sotsiaalministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonnale.

Arstidele, apteekidele ja haigemajadele tasuta hariduse- ja sotsiaalministeerium arved 4 korda aastas.

Õnnetusjuhtumise läbi kannatanute ravimise taksid määrab kindlaks kinnitusnõukogu ja kuulutab nad välja Riigi Teatajas.

Abiraha neile, kes seda on õigustatud saama, maksab töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakond vallavalitsuse kaudu kuuviisi tagantjärele.

Isikud, kes õigustatud on pensioni saama jäädava tööjõu kaotuse puhul, peavad selleks esitama palve töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktori nimel, lisades palvele juurde, missuguse omavalitsuse kaudu nad soovivad pensioni saada.

Palve esitamiseks on kaheaastane tähtaeg. Tähtaja möödumisel kaob pensioninõudmise õigus.

Õnnetuspensionide kohalikud komisjonid asutatakse iga jaoskonna tööinspektori juurde. Pensioni komisjoni esimeheks on jaoskonna tööinspektor, liikmeteks töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktori poolt alaliselt selleks määratud arst, tööinspektori asukoha maa-arst ja 1 tööliskoja ja 1 põllutöökoja poolt määratud liige.

Kui kannatanu soovib, võib tema kaasa tuua ka teda ravinud arsti, kes loetakse sel puhul ka komisjoni hääleõiguslikuks liikmeks.

Kuni tööliskoja loomiseni määrab ühe esindaja komisjoni Eestimaa töölisühingute keskliit.

Kannatanu, kes rahul ei ole õnnetuspensionide kohaliku komisjoni otsusega, võib 1 kuu jooksul, arvates otsuse teadasaamise

päevast, edasi kaevata õnnetuspensionide peakomisjonile.

Peakomisjon asub töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna juures. Peakomisjoni esimeheks on sotsiaalkindlustuse inspektor, liikmeteks hariduse- ja sotsiaalministri poolt kinnitatud kolm arsti ja tööliskoja (keskliidu) ning põllutöökoja poolt kinnitatud liikmed, kumbagist üks.

Nagu eelnõu lühendatud kokkuvõttest näha, on põllutööliste ja kalurite õnnetuskindlustus kavetatud kaunis avarana. Näib, et nii redaktatsioon, kui ka normid on veel viimistlemata. Eelnõu tuleks veel asjatundjate poolt läbivaadata ja siis kas või dekreediga korras maksma panna. On selge, et riigikogu kaudu seda niipea teha ei saa. Ka tõusevad riigikogus eelnõu üle soovimatud vaieldused, esinetakse igasugu parandustega. Eelnõul on riigikogus ka põliseid vaenlasi keskerakondast, kes seni on takistanud selle eelnõu vastuvõtmist, kuigi see mitme valitsuse töökavas oli.

Põllutööliste ja kalurite kindlustamiseks võrdlemisi väikeste kulude riigikanda võtmine on täiesti põhjendatud.

Raskusi töötute õnnetuskindlustusega.

P. Paal.

Ühes möödunud aasta hädaabi töölise haiguse vastu kindlustamisega haigekassades, langes õnnetuseks automaatselt ka tööõnnetuste vastu kindlustamise tegelik läbiviimine haigekassadele. Muidugi mitte puhtal kujul, vaid nagu kindlustusküsimustega tegelejail teada, ainult arstiabi andmise osas täielikult, kuna abirahade maksmine ikkagi kinnitusühisuste kanda pidi jääma. (Hädaabi- või ühiskondlistel töödel töötavad töölised on kõik tööõnnetuste vastu kindlustatud Ühistegel. Kinnitusühisuses). Ühistegel. Kinnitusühisus on asjast osalt nagu teisisi arusaanud ja oma järeldused teinud, et kui juba osa tööõnnetuste vastu kindlustamisest (arstiabi) on haigekassade kätte läinud, siis mingi juba kõik, s. o. maksu haigekassad ka abiraha omal arvel. Esialgu ainult nende juhuste eest, kus Kinnitusühisusel ei ole *objektiivseid* andmeid, s. o. inimesel on pealtnäha kõik luud, liikmed terved, kuna juhuste eest, kus inimene tõesti käed või jalad on kaotanud, ta suuremeelselt abiraha oma kanda võtab. Sarnasest lähtekohast, kus need n. n. objektiivsed andmed puuduvad, ongi mõnel haigekassal tekkinud rida nõudeprotseesse Ühistegel. Kinnitusühisuse vastu. Haigekassad on tööõnnetuste tõendusteks esitanud küll käitise valdajate poolt väljaantud punased tööõnnetuslehed, arstitõendused ja tööõnnetuse pealt-nägijad-tunnistajad, kuid ärge arvake, et sellest jätkub räägitavale Kinnitusühisusele. Ei, —vaid sarnaste juhuste kohta, kus tööõnnetu ei ole kaotanud mõned suurema tähtsusega kehaliiget, tuleb haigekassale kindlasti abirahast lahtitütleamise teadaanne, et ei olevat leida neid objektiivseid andmeid. Olge nüüd head.

Minul isiklikult tuli teha tegemist tööõnnetustega, kus ühel kraavitöölistel rasket savi kraavist väljavisates tekkis äkiline kubeme mõlempoolne song, ning kolmel teisel töölisel sama töö juures selja väljaviskamine ja põrutused, kuna libisemisel olid kukkunud vastu kraavi kallast. Omal ajal andis songide kohta seletuse ka E. V. Kinnitusnõukogu, kuid millest vist ei tea nähtavasti Ühistegel. Kinnitusühisus, nii et nüüd arstide kindlate veenetege arvestades, kohus pidi selle asja otsustama ja haigekassa nõude rahuldama. See rahukohtuniku otsus ei ole aga mitte lõplik, sest kuuldavasti olla Kinnitusühisus tarviliseks pidanud selle otsuse peale edasi kaevata, kuna nende teada pidavat ka vanu songe olemas.

Mis aga puutub teistesse, seljapõrutuste, siis neid juhuseid kohalik rahukohtunik Ühistegel. Kinnitusühisuse sellekohasel palvel mittealluvuse tõttu arutusele ei võtnud, vaid tuleb nõudmine esitada kostja elukoha järele. Edaspidiseks tekib siis sarnane seisukord: nõude summa mõnel üksikul juhul võib olla ainult mõni kroon. Et seda aga Ühistegel. Kinnitusühisuselt kätte saada, selleks peab nõudja läkitama voliniku kohtusse kostja elukoha järele, s. o. Tallinna, ja tasuma sellele iseenesest mõistetavat honoraari, sõidu- ja päevaraha.

Kuid selle kõige juures tekib küsimus: kas meil Eestis tõesti ikka on neid kahte selti asutisi, s. o. haigekassasid ja kinnitusühisusi tarvis? ... Minu arusaamise järele küll mitte, vaid ühede ülesanded võiks väga hästi ka teiste peale panna, millest oleks suur kokku-

hoid valitsemiskuludes (vaata „T. ja T.“ nr. 4 — 1932. a.), liati, kus praegugi on haigekassad nendeks asutisteks, kes *tegelikult* nii haiguse- kui ka tööõnnetuste vastu kindlustamist teostavad. Kinnitusühisused on juba vanaks jäänud ja iganenud seaduste põhjal niivõrt soomustatud seisukorda asetatud, et neil omal ei pruugi kohapeal pidada ei omi esindajaid (mille tõttu nõudmisedki oma kättesaamiseks haigekassadel tulevad esitada ainult Tallinna), kantsleid ega muud sarnast, vaid nendega seotud kulud ja töö tehku ja kandku haigekassad, kuna kinnitusühisusel jääb päämiseks mureks hoolitsemine kinnituskassade korrallikuks kättesaamiseks.

Sarnase korraldusega on haigekassad asetatud sulase- ja kinnitusühisused peremeeste seisukorda. Kui aga ei leita võimalusi pahanuduste ja kohtukäimiste ärajätmiseks, siis

eraldatagu kiiresti nende kahe asutuse ülesanded sarnaselt, et ühed täidavad omi ja teised omi, ning kannavad sellejuures ette tulevad kulud, ilma et neil üksteisega mingit kokupuutumist oleks. Ei taha vist küll ükski isik ega ka asutus täita teise asutuse ülesandeid, mis ka teatud kuludega on seotud, ning eriti siis, kui teise asutuse ülesannete täitmisel pead veel kannatama ja kohtuteel oma tagasi nõudma. Senine seisukord võiks vahest kuni põhjaliku ümberkorraldamiseni ainult siis kesta, kui järelvalveasutused suudaksid kinnitusühisusi korrale kutsuda. Kuid kõige õigem oleks ikkagi kinnitusühisuste kiire ja valuta likvideerimine ja kohustuste haigekassade peale panemine, liati, kus senini on näha, et haigekassades valitsemiskulu palju odavam tuleb, kui kinnitusühisustel.

Haigekassa apteek.

Haigekassadelt võeti vabamüügi apteegi avamise õigus.

Vaatamata E. Haigekassade Liidu protestile, võttis riigikogu 16. märtsil s. a. enamusega vastu

vabamüügi apteekide avamise seaduse muutmise seaduse,

mille järgi vabamüügi apteekide avamise seaduse §§ 5 ja 6 (RT 149 — 1924) muudetakse ja pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

§ 5. Õigus vabamüügi apteeki avada ja pidada on maa- ja linnaomavalitsustel ning Eesti vabariigi kodanikkudel-rohuteadlastel, kusjuures avamise ja pidamise eesõigus on maa ja linnaomavalitsustel.

Haigekassadel on õigus avada ja pidada oma liikmete ja nende perekondade jaoks „haigekassa apteeki“, kui selleks tervishoiu- ja hoolekandevalitsusele soovi avaldanud haigekassa annab maksuta arsti- ja rohuabi vähemalt 5.000 kassaliikmete, ühes arvatud nende perekonnaliikmed, kes on õigustatud maksuta arsti- ja rohuabi saama. Ruumide, sisseseade, varustuse ja personaali poolest peab haigekassaapteek täitma kõiki vabamüügi- apteekide kohta maksvaid nõudeid.

§ 6. Kui maa- või linnaomavalitsus soovib kasutada § 5 tähendatud eesõigust oma administratiivtegevuse piirkonna vabamüügi apteekide võrgus vabanenud või võrku võetud uue vabamüügi apteegi avamiseks ja pidamiseks, tuleb temal esitada tervishoiu- ja hoolekandevalitsusele kolme kuu jooksul sellekohane teadaanne, arvates tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse teadaande ilmunisest Riigi Teatajas. See eesõigus on omavalitsusel ainult nii kaua, kui tema veel ei kasuta vabamüügi apteegi

avamise ja pidamise õigust.

Haigekassale annab haigekassaapteegi avamiseks ja pidamiseks § 5 alusel loa tervishoiu- ja hoolekandevalitsus.

Seni väljaspool vabamüügi apteekide võrku omavalitsuste ja haigekassade poolt avatud vabamüügi apteegid võetakse vabamüügi apteekide võrku.

Seletuskirjas üteldakse:

„Haigekassadele on 1924. aasta seadus õiguse annud vabamüügi apteeki avada, mis aga ei ole kooskõlas nende põhikirjaga, sest haigekassade ülesanne on ainult oma liikmete ja nende perekondade eest hoolitseda. Käesolev muutmise seadus näeb ette haigekassa apteegi, mis ruumide, sisseseade, varustuse ja personaali poolest vastab vabamüügi apteegi tüübile, kuid mille tegevus ulatab ainult haigekassa liikmete ja nende perekondade kohta. Olemasolevad haigekassade vabamüügi apteegid jääksid, kui võrku võetud selle seadusega, töötama edasi.“

Riigikogus juhtis *L. Johanson* tähelepanu sellele, et sarnane põhjendus ei ole õige. Haigekassadel on ka põhikirja järele vabamüügi- apteekide pidamise õigus. Apteek peaks olema tervishoidlikeks asutuseks. Kui aga haigekassadelt võetakse vabamüügi apteekide avamise õigus, siis sünnib see ainult ärimeeste- apteekrite huvides, ega pole see õiglane ja otstarbekohane. Pole kaaluvat põhjust haigekassadele jätta vaid oma liigetele ja nende perekondadele apteegi avamise võimalus, keelates müüki teistele. See raskendab ja teeb kulukaks haigekassa apteegi pidamise.

„Töö ja Tervise“ 1932. aastakäik köidetult

Hind Kr. 1.50

„ haigekassadele „ 1.15

Tööpuudus P.-Ameerika Ühendriikes.

Nev-York, see maailma „Meltingpot“ (sulatuspott), Nev-York — U. S. A. — Ameerika Ühendriikide muinasjutuline süda ja raffineeritud närvide tsentrum, Nev-York — „piiramata võimaluste linn“, ja... ja kaks miljonit töötut!

Kuues Avenue, 42 ja 50 tänavate vahel. Töövahetalitajate keskpunkt. Tihedalt kokku surutuna pesitsevad siin töövahetalituse agentuurid-agentuurid — need lootusetusse langevate viimased lootuskiired.

Päevade vältel, tund tunni kõrval ründavad töötute hulgas nende sissekäike, gruppeerides salkadena siia ülesse seatud hiiglahahvlite all, kuhu on käega kirjutatud kõige mitmekesisematesse erinevatesse tööliikidesse kuuluvate kohtade pakkumised. Siin nõutakse keetjat, masinapreilit, autojuhti, seal stenografistkat, liftipoissi, toaneitsit jne. Nagu kärpsed limile, nii tormavad inimesed siit büroo ooteruumi. Me ronime sumedas valguses ühes halli inimvooluga ülesse mööda kulunud puutrepi astmeid, et jõuda ooteruumi. Olemegi seal. Higist ja tubakasuitsust läbiimbunud ja mürgitatud õhk lööb hoobina näkku. Tihedalt kokkupressituna istuvad siin külg-külje kõrval neegrid, hiinlased ja valged, kõigist rahvustest ja usutunnistustest, et peale kurnavat paljutunnist ootamist teada saada, et väljakuulutatud töövõimalus on just praegu eelmisele ära antud. Kes kunagi on siin ooteruumis neid südantlõhestavaid vahetuhuseid näinud ja üle elanud, milliseid siin alaliselt etendatakse, see on vist küll omisemistes juurdunud arusaamistes mõisteist, nagu „kultuur“ ehk „rüügikodanik“, küll sügavpettunult pöörutatud.

Ameerika kõige nooblimas, peenemais ja äravalitumais „Advertising Club“is, Park Avenue, toimib jälle järjekorraline bankett, kellegi üleilmiselt tuntud „Captain of Industry“ (tööstuskapteni) auks.

Kogu Ameerika kuuleb raadio kaudu pidulikke, mitte millekski kohustatavaid sõnu: „Prosperity is around the Corner“ (Prosperity, see on tööstusline õnneaeg on just õkva veel

nurga taga); sellepärast naeratage vaid endamisi. Bankett on läbi ja „üleilmise tunnustusega kroonitud „Captain of Industry“ läheb tagasi oma ettevõttesse. Kõik töötavad seal ülepingutatud, palavikulises tempos, sest veel pole olnud neil vallandamisi, koondamisi. Kuid, mis tuleb, mis veel sünnib?

Äriettevõtted on halvad ja needki alalises kokkukuivamise hädas, et kulusid maksu mis maksab koondada tuleb. Teenijaskond väriseb. Võib olla, oled veel täna uulitsal! Aga ei. Härra šef ei mõtlegi kedagi vallandada! Ja kuis võibki ta omi ametnikke tänavale heita, kui teda õkva praegu „Advertising club“ pidulikult juubeldas ja tema ise prohvetlikult kuulutas kogu maailmale, kogu Ameerikale: Andke tööd! Tööd on tarvis! Ka palkugi ei mõtle tema koondada. Kuid ta viskab oma äri, omi korraldusile tiheda suitsukatte, mille varjul ta nõndanimetatud: — „Stagger system“i“ läbi viib. Nimelt iga ametnik saab vaheldamisi iga kuu jooksul ühe nädala sundpuhkust!

Puhkuse nädala eest palka ei maksta!

Teiste sõnadega toimub 25% kuu töötasu alandamine... kuni prosperity arvab heaks jälle tagasi pöörata!

Ja ajakirjandus teatab suurte rasvaste ridadega: Viimasel ajal on töötuse kõverjoone kasvu tõus New-Yorgis peatuma jäänud.

*

Hoonekõrgused säravad valgusreklaamid kuulutavad hiilgavate ruutukeste tagaseinal pööratu suurte tähtedega kolm sõna: — „Stamp out wand“. Need kolm sõna korduvad lugematuis vähemais säravais ja mittesäravais plakaties paljudes New-Yorgi suurimais ja vähemais ärides ja ettevõtetes.

Mis see tähendab. Siin on tegemist nüü nimetatud „Block Aid Campaign“, geniaalse „viletsuse väljapeksmise kavaga“. — „Stamp out wand“ tähendab nimelt „kloepige viletsus kinni“. Kuidas see sünnib? Seltskonna daamid ehk kõik need, kes ka hääl aegadel elukutseliselt töötud olid, käivad uksele ja müütavad plakaate, millistele on trükitud need kolm hästi helisewat sõna.

X aastakäik.

Sotsiaalpoliitilise kuukirja

X aastakäik.

„TÖÖ JA TERVISE“

1934. aasta tellimiste ärasaatmisega palume rutata.

„TÖÖ JA TERVIS“, Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekanaja, ilmub 1934. a. endises suuruses 16—24 lhk., tuues ülevaateid ja kirjutusi töölis-, töökaitsese-, kindlustuse-, tervishoiu-, hoolekande j. t. sotsiaalküsimuste aladelt Eestist ja välismaalt.

„TÖÖ JA TERVISES“ avaldatakse kinnituskogude- ja -ametite tähtsamad otsused.

„TÖÖ JA TERVIS“ paueb erillist rõhku just ajakirja sisu mitmekülgsele.

TELLIMISHIND postiga: 12 kuud (12 numbrit) — 1 kr., 6 kuud (6 numbrit) 50 senti, 3 kuud (3 numbrit) — 30 senti. Üksiknumber 10 senti.

TALITUSE ADDRESS: TALLINN, LAI TÄN. 39, KRT. 4, „TÖÖ JA TERVIS“. Tel. 448-35.

Ostja kohustab ennast igal nädalal kleepima plakatile ühe margi kas või „ainult“ 10 senti või kuni 1 dollari väärtuses. Plakatil on 20 ruutu, nii kulub tema täitmiseks kuni pool aastat.

Ja sarnasel kombel loodetakse viletsust nii sõnadega, kui teoga „kinni kleepida“.

Teoreetiliselt suurepärase. Tegelikult kurb sant, tragikomöödia, sest enamail juhustel eelistatakse koputada ikka vaeste töötute ja ametnikkude ustele, kellel juba kuude vältusel vaevalt jatkub hädatarvilikumate eluüldpidamiseks, sest riiklist abistamist Ameerikas ei tunta. Business (äritegemine) pole kellegi heategevus, kuid teatakse tõendada, et sarnase kihutustöö tagajärjel miljonid kokku tulnud. Kuhu nad on jäänud?

Kell 11 öösel. Times Square, Broadway. Tuhanded kõikidesse klassidesse ja raassidesse inimesi rüüsel, askeldab, pressib läbi öiste, päevavalgelt valgustatud tänavate. Miljonid elektriküünlad viskavad säravalt valgusreklaami jooksvail lintelt kui kiirtevihma möödaminejate blaseeritud näkku. Ajalehepoisikesed, tänavkauplejad, autod, politseinikkude viljed väljendavad nii tuntu rühkivat ja ruttavat „piiramata võimaluste“ linakuju.

Heaolu? Prosperity?

Raske veoauto jõuab kohale. Politsei teeb temale kohe ruumi, toberumala eneseteadvusega seisatub ärgipäeva koletis just ajalehe „New York Times“ hoone taha, kesk hiilgavat Times Squari.

Nagu zooloogia, see on looma-aedades degeneerunud loomad hiilivad toitu ja sööta omi vahtidelt, täpselt just samuti on üks lõpmatu inimkolonne. Reklaanvalgustuse kiirtevihkude mõjul on ööpimedusest eraldunud ja ootab sõnatult toitu, mis koosneb võist, piimast ja leivast! Pikas reas üksteise taga süngena, sõnatuna seisvad nad. Muster-eeskujulikult kolonnis marsivad nad nii igal öösel metropoli südame tänavail, kuni... kuni jatkub reklaamvankritel tagavarasid...

Need on kõik töötud ametnikud, äriteenijad, töölisel, kes selle sõnatu demonstratsiooniga, nagu viirastuslikud tunnistajad, kunagi öitsvast ja käratsevast ilmalinnast.

Osa kahemiljonilisest töötute armeest.

Nii on Georges Schreiberi elust ja kombeist raiitud visked. Olukord on vahepeal veelgi raskenenud ja 12-miljonilise töötute armeega seadnud Ameerika Ühendriigid raske tuleviku ette.

A. K.

Sotsiaalkindlustus.

Töösturid sotsiaalkindlustuse kallal.

Nagu ajalehed teatavad, on Tartu Töösturite Keskühing otsustanud astuda samme selleks, et muudetak praegu maksvuselt olev tööliskindlustusseadus ses mõttes, et vabastatakse selle alt väiketööstused, mis ei tööta mehaaniliste abinõudega. Seni pidi aga tööstus, kus oli vähemalt 5 töölist, kindlustama oma töölisel. Kuna aga näiteks juukse-, pa-

gari-, rätsepa-, kingsepa- ja teistes väiketööstustes mingisuguseid suuremaid vigastusi tekkida ei saavat, siis olevat selle seaduse rakendamine neis tööstustes üleliigne koorem.

Muidugi ei ole need Töösturite Keskühingu väited põhjendatud, vaid tingitud ainult kitsast silmaringist ja arusaamatusest.

Sotsiaalkindlustust vajavad ka väikeettevõtete töölisel ja teenijad.

Tervishoid.

Kultuurnädalal nõuti steriliseerimist.

Kultuurnädalal kõneles dr. J. Vilms „Tõutervisest rahva ja riigi alusena“.

Dr. Vilms leidis, et Saksamaa eeskujul peab Eestis olema alaväärtuslikku elementi ükskolmandik kogu rahvaarvust. Neid, kes oleksid õigustatud soetama järeltulijaid, on ainult 700.000 ümber.

Vanad Spartas heideti nõrgaterviselised lapsed kuristikku. Samal otstarbel heidavad eskimod oma sündinud lapsed lumme selleks, et eraldada elujõulisi lapsi nõrkadest, kes võivad jääda suguvõsale vaid koormaks.

Meil kasvatavat sageli nõrgemaid lapsi klaaskastides ja puuvillas, et neil aga kuidagi moodi elu sees hoida. See ainult langetab tõutervisist tasapinda.

Rahva tõutervislike tasapinna määravad ja tõstavad majanduslised ja sotsiaalsed olud. Seda näeme ka meil maareformi teostamisega, kus on tekkinud iseseisev ja töötav rahvakiht.

Sama teevad mitmesugused preemiad, abirahad, stipendiumid. Kuid neid abinõusid tõutervise tõstmiseks on veel vähe, kuna elu eitavad nähted on kaugel laiaulatuslikumad. Meie näeme, et sigivus kõrgema tasapinnaga inimeste juures on nõrgem kui vaesema ja viletsama rahvakihi juures. Selle tulemus on see, et andekate inimeste arv peab tulevikus langema ja andma ruumi vähemandekatele. See on eitav valik, mis toimub kõigi rahvakihi juures ühtlaselt ja alaväärtuslikku elementi sigineb tunduvalt suuremal määral.

Iga 70 inimese kohta on meil üks vaimuhaige, üldse 10.000 vaimuhaiget.

Vange oli läinud aastal meil 3.500. Need kõik kasutavad suuremal määral riiklikke soodustusi, neil on kindlustatud korter, ülespidamine ja isegi töö. Neist on kakskolmandikku tõuliselt alaväärtusiisi.

Läinud aastal oli meil vanu ja lapsi riiklise hoolekande all 35.000 inimest ja nende ülespidamine nõuab igalt riigikodanikult 4 krooni aastas. Hoolekande all seisvad lapsed

on tauteraviseliselt alla keskmise. Peab toetama rohkem andekaid.

Oleme püüdnud toetada ka neid, kes pole iseseisvalt suutnud elus läbi lüüa, nagu võlgades talupidajaid, tööstureid ja teisi.

Meie parematel perekondadel ja inimestel peaksid jääma järgi kolm kuni neli last viie aasta vanuses. Praeguse parema elemendi sigivuse juures peab aga paratamatult järgnema tauteraviselik langus, mis teostub juba aastaks 2000. Tuleb aga terroristlikke akte, järgneb langus veel kiiremini.

Kuna tauteravis on meie rahva ja riigi alus, siis peame soodustama elujõuliste signinemise suurenemist. Peame takistama halva elemendi kiiret signinemist ja võtma selleks tarvitusele steriliseerimise ja muud abinõud. Sotsiaalne hoolekanne tuleb ümber korraldada.

* * *

See kõik, mis ütleb Dr. J. Vilms, kõlab ju teoreetiliselt väga ilusti, ainult pole seletatud, kuidas seda tegelikult teostada, et *elujõulised* ja *jõukad* perekonnad, kus nüüd maksmas ühe-või kahelapse süsteem, või kus üldse lapsi pole, enam lapsi kasvataksid. Ei ole ka selge, kuidas riik siin võiks oma korraldustega kaasa aidata.

Mis alaväärtuslike elementide sigivuse takistamisesse puutub, siis võib ju siin tõkkeabinõusid tarvitada, kuid tulemused on siiski väga küsitavad.

Osa Eesti koorekihist on annud keskpäraseid ja isegi kaunis alaväärtuslisi järeлтulijaid. Ei ole ettekujutatav, et siia ka steriiserimine ulataks.

Just vaesest kihist on tulnud teovõimsaid ja andekaid inimesi, kes elus ennast maksma on pannud ning kasulikku tööd teinud. Eskimode ja Sparta eeskujude ei ole põhjendatud: Ei ole mingeid andmeid, et need lapsed, keda kui nõrke äraheideti, poleks kasvanud terveiks ja teovõimsaiks inimesiks.

On küllalt küürakaid ja vigaste jäsemetega inimesi, kes ühiskonnas kasulikku tööd teevad, on ka küllalt pullitervisega inimesi, kelle olemasolu liig vähe õigustatud on.

Vistist tõugu parandatakse enam seda hüüdsõna teostades, mis on lastekaitse ühin-guil:

Ei tohi olla nälgivaid lapsi!

Sõrmeküüned tuberkuloosi astmemõõtjana.

„Eesti Arstis“ nr. 3 kirjutab Dr. H. Norman:

A. G. Hahn Trudeau sanatooriumis New-Yorgis leidis 50 juhul aktiivse tuberkuloosiga sõrmeküüntes väikesi lohukesi, kuna 50 paranenud haigel ja normaalseil inimesil küüned olid muutusetu. 50 juhust inaktiivse tuberkuloosiga leidis lohukesi 3 haigel. Teine huvitav näht on ees allapoole painutatud küüned. Aktiivse tbk. juhtudest leidsid allapainutatud küüned 67%-il ja pooltel inaktiivseist juhtudest. Sama näht püsis 30%-il sanatooriumist peale ravi lõpetamise lahkunud isikuist. Terveil inimesil see iseärasus puudus. Äärmiselt sinine küünne värv on iseloomustav levinevale tbk-le. Mida sinisemad küüned, seda progredientsem haigusjuht. Esimesena pööras tähelepanu suhtele kopsude seisundi ja sõrmeküünne välimuse vahel Hippokrates ja moodne teadus on neid täheidusi tõestanud.

Emile Roux †.

Emile Roux †.

3. nov. 1933. a. suri Louis Pasteur'i õpilane, kaastöölaine ja Pasteuri instituudi direktor Emile Roux.

Emile Roux sündis 17. dets. 1853. a. Con-

folens'is. Õppis arstiteadust Clermont-Fer-rand'is ja Pariisis. 1878 astus Roux Pasteuri instituuti Louis Pasteur'i laboratooriumi.

Roux ühes kaaslase Chamberland'iga töötis osa Louis Pasteur'i töödest kanade koolera, anthrax'i, sigade punataudi pisikute uurimisel ja Pasteur'i suremata tööst marutaudi uurimisel ja kaitsevaksini valmistamisel.

Ühes Chamberland'iga uuris Roux ägedat septitseemiat.

Roux elutöö on bakterite toksiinide uurimine.

Roux ühes Yersin'iga leidis difteeria pisiku toksini. Leiule järgneb difteeria seerumi leid Behring'i poolt Saksamaal.

Järgnevad tööd ühes Vaillard'iga tetanuse toksini, antitoksiini seroteraapia üle; Martin'iga difteeria antitoksilise seerumi üle.

Roux ühes Martin'iga ja Chaillon'iga tarvitasid antitoksilist seerumi ravi difteeria haigetele lastele väga demonstratiivsete tagajärgedega.

Ühes Metchnikoff'iga ja Salimbini'iga leidis Roux koolera toksini ja antitoksiini.

Roux jagas Metchnikoff'i tööd lues'i uurimisel.

1898. a. nimetati Roux Pasteuri instituudi abidirektoriks ja 1904. a. direktoriks. Sellal kohal püsis Roux kuni surmani.

Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu tegevusest.

Sotsiaalse Arengu Eesti Ühing pidas esmaspäeval, 19. märtsil s. a. oma korralist peakoosolekut. Koosolekul olid arutusel ühingu tegevuse aruanded ja kavad, valimisi põhikirja alusel, määrati kindlaks liikmemaks 1934. aastaks jne.

Aruande möödunud aasta tegevuse kohta kandis ette ühingu esimees *J. Sonin*. Tema seletas, et läinud aastal ühingu tegevuses oli vähe elavust. Ühing on asutatud rahvusvahelise liidu korrespondentühinguks ja tema peamiseks sihiks on kaasaaitamine uurimistöole sotsiaalküsimuste alal, mida toimib liit. Ühingu iseloom on akadeemiline, mispärast sotsiaalküsimuste populariseerimise alal tema tegutsenud ei ole. Kuna läinud aastal liidul olid uurimise all tööpäeva lühendamise ja tööpuuduse vastu kindlustamise küsimused, siis Eesti ühing kaasa töötada ei saanud, kuna Eestis neil aladel punduvad kogemused. Andmed, mis nõudis liit, ei olnud võimalik muretseda. Koostöötamine esimeses küsimuses oleks olnud ehk võimalik, kui mõni tööstur ühinedes ühingu sihtidega, oleks oma tööstuses korraldanud pikema aja jooksul katseid tööpäeva lühendamiseks mitmesuguste viisidega. Sarnaseid tööstureid meil aga ei leidu, vähemalt ei ole ühingul sidemeid ühegi sarnase töösturiga.

Need kaks küsimust pidid tulema liidus lõplikule otsustamisele käesoleva aasta aprillis, mil pidi Genfi kokku tulema liidu peakoosolek. Kuna aga Austria sündmused tulid vahele ja kuna liidu esimeheks on just Austria endine kantsler Karl Renner, kes vististi praegu vangistatud, siis on peakoosolek edasi liikutud. Mai lõpul tulevad selle asemel kokku Genfi liidu töökomisjonid. Neis teeb põhjaliku ettekande tööaja kohta end. Čehhoslovakkia tööminister dr. L. Winter ja tööpuuduse kohta Cambridge ülikooli professor Cohen. Komisjonid võtavad vastu otsused, mis lõplikuks kinnitamiseks esitatakse liidu peakoosolekule selle kokkutulekul.

Tänavuse ja tulevase aasta töökavasse on uue küsimusena võetud ametiühingute liikumise seisukord erimaades, nende tähtsus avalikus elus ja nende vahekorrad tööandjatega, töolistega ja avalikkude võimudega.

See küsimus oleks aluseks ametiühingulise liikumise edaspidiste tendentside määramisel. Kui uurimise kava Eesti ühingule kätte saadetakse, võib olla, on ühingul võimalik selles küsimuses kaasa töötada.

Koosolekul avaldati soovi, et ühing liitu paluks liikmemaksu alandada. Liidu liikmemaks on 500 Šveitsi franki, s.o. praeguse kursi järgi umbes 580 krooni. Eesti ühing sarnast summat kunagi maksnud ei ole. Liit oli temale lubanud liikmemaksu tasuda ainult 125 Šv. franki, s.o. ¼ määratud liikmemaksust. Kuna aga Eesti krooni langemisega ka see summa küllalt suurena paistab, siis otsustati paluda, et liit lepiks 100 krooniga. Summa, mis liikmemaksuna eelarves ettenähtud krediidist üle jääb, otsustati anda täiendavaks toetuseks „Töö ja Tervisele“.

„Töö ja Tervise“ toimetamisest otsustati osa võtta endiselt.

Juhatusse valiti *J. Sonin*, *E. Maddison*, *Aug. Gustavson*, *V. Grohmann* ja *A. Tooms*. Revisjonikomisjoni valiti *J. Põllupüü*, *G. Rebane* ja *R. Astrem*.

Liikmemaks otsustati jätta endiseks, s. o. 1 kroon aastas.

Eraviisil avaldati soovi peale koosolekut, et ühingu liikmed soovitaksid tarvitada sotsiaalkindlustusest huvitatud isikutel ühingu raamatukogu. Ühingul on sotsiaalküsimuste kohta väikene raamatukogu, kus umbes 100 raamatut. Raamatuid on kõige rohkem Saksa keeles, kuid on ka prantsuse-, eesti-, vene-, inglise- ja soomekeelseid. Raamatukogu asub haridus- ja sotsiaalministeeriumi ruumides ühingu esimehe *J. Sonini* valdamisel.

Haigekassade tegevusest.

Tallinna Sadamatööliste Ühisuse Haigekassa, mis tegutses juba hulk aastaid, on Kinnituseameti otsusega likvideerimisele määratud. Volinikkude peakoosolek otsustas haigekassa tegevuse lõpetada.

Tall. Sadamatööliste Ühisuse Haigekassa oli vabatahtlik.

Viljandi Ühishaigekassa tegevusest.

Viljandi Ühishaigekassa aasta korraline peakoosolek oli pühapäeval, 18. märtsil 1934. a. Viljandis, Sakalamaa Jahiseltsi ruumes. Koosolekule oli ilmunud 44 volinikust 36. Päevakord, mis oli juhatusel poolt esitatud 10-punktilisena, võeti muutumatul vastu.

Koosoleku avas kõnega kassa esimees *Th. Jürgenson*. Koosoleku juhatajaks valiti ühel häälel *Th. Jürgenson*, abiks *Aug. Paal*, protokolliajaks *Paul Paal* ja abiks *Aleks. Tops*.

Aruandeid koosolekule ette ei kantud, kuna need olid trükitud kujul kõigile volinikkudele juba koju kätte saadetud ja leidsid esitatud kujul ühel häälel ka kinnitamist. Revisjonikomisjoni poolt tehti peale selle veel teatavaks, et asjaajamine on aasta jooksul kõigiti korras leitud olevat, mille järele järgmise päevakorra punkti, abirahade kärpimiste ja palvete arutamisele asuti.

Nagu juhatusel ettekandest selgus, oli *abirahasid kärbitud* kokku neljal juhul, kuna ühel juhul tuli kärpimise asi arutusele vastavalt Kinnitusnõukogu 1. osak. otsusele kassaliikme Anna Lutsu asjus. Kõigil viiel juhul kinnitati juhatusel otsused ühel häälel. Asjaarutamisele oli ilmunud ka üks asjaosalistest, kuna teised ilmumata jäid. Palveid oli arutusel üks, kus kassaliige palus tema haiglas

oleva tütre raviarvest 75% haigekassa kanda võtta, kuna määrad lubavad ainult 50% osatasmist. Arvestades liikme raske majanduslise olukorraga, ja et tema perekonnaliige juba üle kahe kuu haiglas on pidanud viibima, otsustas peakoosolek erakorraliselt tasuda nimetatud perekonnaliikme haigla arvest 60-päevase (kahe kuu) ravismumast 75%.

Järgmisena tulid vastuvõtmisele *arstiabi- ja abirahanormid* 1934. aastaks. Juhatuse poolt tehti ettepanek normid nii, nagu nad olid 1933. a., vastu võtta järgmiste parandustega: „Haigusabiraha tasutakse kõikide haigusepäevade eest, arvates 3-mast töövõimetuse päevast. Neile kassa haigeile aga, kes olnud haiged 7 ja enam päeva, tasuda abiraha esimesest päevast alates ja kassaliikmetele, kes rikkunud haigekassale haigusest teatamise korda, võib juhatus abiraha tasuda ainult esimesest haigusest teatamise päevast arvates, kuid mitte päevade eest, millest juhatusse teatamata oli jätetud, — või eksijaid karistada täielise abirahast ilmajätmisega.“

Juhatuse seletusi ja ettepanekut ärakuulates, otsustati ühel häälel ettepanek vastu võtta. Samuti kinnitati juhatusse poolt koostatud haigekassa populaar-arstiteadusliku raamatukogu tarvitamise määrad, kuna neid muretsetud raamatuid otsustati liikmeskonnale tarvitamiseks välja anda.

Liikmemaksuks 1934. a. peale määrati ka endine liikmemaks, s.o. 1½% liikmete palkadest, — samapalju käitistelt juurdemaksuks ja 2% ravikapitali heas. Otsus tehakse jälele ühel häälel.

Eelarve 1934. a. peale tekitab valitsemise kulude osas vaielusi. Nimelt oli eelarves valasvara muretsemiseks ettenähtud 800 krooni, et muretseda haigekassale kõrgustikupäikese aparaat. Kuna aga arstide poolt peakoosolekule aparaadi tähtsusest raviialal seisukohta esitatud veel ei olnud, siis jäigi aparaadi muretsemise küsimus järgmise peakoosoleku otsustada, olgugi, et summa 800 krooni, eelarves püsima jäeti. Muus osas leidis eelarve tasa-

kaalus 21.595 krooni peale esitatud kujul, ühe hääle vastuseisemisega ja ühe erapooletuks jäämisega, vastuvõtmist.

Kuna järgmiseks päevakorra punktiks olid *valimised*, siis otsustati teha 15-minutilise vaheaja, et kandidaatide suhtes omavahel saaks läbirääkida.

Peale vaheaja seatakse kirjalikult esitatud kandidaatidele lisaks veel üles mõned volinikud, kelle hulgast hääleteenamuse järjekorras salajasel hääletamisel valiti: *Th. Jürgenson, Aug. Paal, Aug. Lepik, Jaan Türk ja Aleks. Kääk*. Sellega on valitud juhatusse peale ühe kõik vanad tagasi. Uus juhatusse liige sai ühe hääle rohkem vanast eemale jäävast liikmest.

Juhatusse liikmete asemikeks valiti hääleteenamuse järjekorras volinikud: Aleks. Tops, R. Palo, O. Kullerkupp, Joh. Pihlak ja Vold, Laamann.

Revisjonikomisjoni liikmeteks valiti vana-dest Andres Kukk, uuteks Vold. Kõks ja F. Paulson. Neile asemikeks said Aug. Leemet, Joh. Savitš ja Joh. Mullikas.

Eesti Haigekassade Liidu XII kongressi *saadikuks* otsustati ühel häälel valida *Th. Jürgenson ja Paul Paal* ning neile asemikeks Aug. Paal ja Vold. Laaman.

Peale valimisi järgmise päevakorra punktide all otsustati kaotada Rõika-Meleski valimisringkond, kuna sealsesse ringkonda kuulub ainult 5—6 valijat, kes ka kahel aastal järgimööda volinikku ei ole valinud. Samuti kinnitati haigekassa alla 5 uut käitist.

Läbirääkimiste all puudutati üht kui teist haigekassasse puutuvat küsimust, mille lahendamise jäi juhatusse hooldeks.

Koosolek lõppes kell 14, seega kestes 3 ja pool tundi.

Lõpuks märgin, et juhatusse tegevuse- ja rahaline aruanne on kõigile Eesti haigekassadele tutvunemiseks saadetud, millega on kadunud tarvidus käesoleva koosoleku kirjelduses sellest sõsar-asutistele pilti pakkuda.

P. P.

Eesti Haigekassade Liidu teateid.

Eesti Haigekassade Liidu XII kongress on laup. 5. ja pühap. 6. mail 1934 Tallinnas, Noortemeeste Kristliku Ühingu ruumes, Lai tän. nr. 1.

Päevakord:
Esimesel päeval:

1. Kongressi avamine.
2. Kongressi juhatusse, sekretariaadi ja mandaatkomisjoni valimine.
3. Kongressi päevakorra kinnitamine.
4. Haigekassade aruanded kohtadelt.
5. Aruanded Liidu tegevusest ja 1933. a. kassa-aruande kinnitamine.

Teisel päeval:

6. Liidu 1934. a. liikmemaksu kindlaksmääramine ja eelarve kinnitamine.
7. Haigekassade uus aasta-aruande kava. Referent K. Lukk.
8. Valimised põhikirja järele: a) Liidu juhatus; b) revisjoni komisjon.
9. Kongressil algatatud küsimused.

HAIGEKASSADELE JA HAIGEKASSADE TEGELASTELE.

E. Haigekassade Liidu väljaandel on ilmunud haigekassa liigetele ja üldse töölistele väga tarvilikud raamatud: **O. V a h t r a**, „*Tööliste haiguse vastu kindlustamise seadus*“, Dr. med. **P. H a n s e n i** „*Suguhaiguste vastu võitlemisest*“ ja **L. J o h a n s o n i** „*Sotsiaalkindlustus*“. Need raamatud peaksid leidma rohkesti lugejaid. Seepärast palub E. H. Liit kõiki haigekassasid ja haigekassade tegelasi, et nad kaasa aitaksid nende raamatute levitamisele.

Samuti pakuvad huvitavat ja tar-

vilikku lugemismaterjali haigekassa-liigetele „Töö ja Tervise“ endised aastakäigud, mis sisult ei ole vananenud. Neid aastakäike võib saada broshüüritult ja köidetult. Ka nende rahva sekka levitamiseks aidaku haigekassad kaasa.

„Töö ja Tervis“ on kõigepealt just haigekassade ajakiri. Seepärast on ka haigekassade ja nende tegelaste kõlblikeks kohuseks toetada seda kuukirja nii kaastööga, kui ka lugejate võitmisega.

Murdvargad Haigekassa apteegis.

Sissemurdjad pidid lahkuma saugita.

Ööl vastu kesknädalat tungisid murdvargad Narva üldhaigekassa apteegi ruumidesse, kust nad aga midagi kaasa ei saanud viia ja olid sunnitud läbi akna uulitsale põgenema.

Selle sündmuse kohta seletab nimetatud haigekassa kojanaine Trankmann järgmist:

„Mina magan haigekassa maja teisel korral. Kella 2 ajal öösel oli alumiselt korralt kuulda häirekella. Minule oli selge, et murdvargad on sees. Läksin telefoni juurde ja palusin politseid viibimata kohale ilmuda. Sõjariista puudumisel kartsin üksinda alla minna. Mõne minuti pärast ilmusid kohale politseinikud, kuid juba enne seda olid murdvargad, kes arvatavasti kuulsid telefoni helisemist, apteegi ruumidest läbi akna uulitsale põgenenud, kuna aga nemad lahti murtud ukse kaudu ei julgenud enam välja tulla.“

Vaatlusel selgus, et murdvargad olid tänavapoolse ukse lahti teinud valemõõde abil, kuna sisemine uks, mille paksus altpoolt lukku umbes 2 tolli, katki murtud sel teel, et sinna oli puuritud 31 auku, mille tagajärele uks murdus pooleks.

Murtud ukse kaudu olid murdvargad pääsenud apteegi ruumidesse, kus nad vaevalt said olla 3—4 minutit. Selle aja jooksul jõudsid murdvargad ainult rahakassa sahtli ukse lahti tõmmata, sahtlis aga raha ei olnud.

„Põhja Kodu“.

Mitmesugust.

Võitlus valgete orjadega kauplemise vastu Argentiinas.

Argentiinas, eriti ta 1.780.000 elanikuga pealinnas Buenos Airesis, lокkas prostitutsioon. 20 aastat tagasi jõudsid esimesed põgenikud Prantsuse sunnitöölise koloniist Guyanast Argentiinasse. Nad kutsusid kodumaalt naised järgi. Et mitte surra nälga, müüsid paljud neist oma naisi avalikkusesse majadesse.

Need majad asuvad erikvartaalis. Harilikult on nad ühetoalised, lahutatud vaheseinaga. Üks neist on oote-, teine vastuvõtutuba. Visiit kestab siin 5—10 minutit, sest ootetoas ootab meestesaba. Päeva jooksul käib siin kliente 30—60 meest. Siia juhtisid valgete orjadega kauplajad neid, kes nende püünistesse langenud Euroopa linnades, eriti Prantsusmaal. Teenisid orjakauplejad ja majadepidajad, kuna valged orjad ise vaesuses vaevlesid, kuni nende elu lõpetas haigusele järgnenud enneaegne surm.

Tänavu aprillikuul algas Argentiina valitsus, tugedes rahvasteliidu konventsioonile, võitlust valgete orjadega kaubitsemise vastu. Buenos Airese orjaturg suleti, lõbumajades tehti haarang, naised aresteeriti, kollased piletid võeti ära: mingi need naised oma riigi konsulaati ja sõitku kohe kodumaale. Ühed

nutsid, sest nad olid abiellunud argentiinlastega, teised rõõmustasid, sest pääsesid sute-neridest, kolmandatel polnud kuhugi minna, sest nii Austraalias, kui ka Tshillis on prostitutsioon keelatud, Brasiiliasse pääseda ilma rahata on võimatu.

Paanikasse sattusid suurte lõbumajade pidajad: nad kaotasid hea sissetuleku. Neid miljonääre ootas ju uute kapitalide kogumise lõpp. Püüdsid nad siis kasutada kõiki rahalisi ja poliitilisi sidemeid, kuid valitsus jäi oma otsuse juurde kindlaks. Nad vangistati ja saadeti maalt välja. Muulased pidid oma varandused müüma argentiinlastele. Kogu suvi kestis nende ärimeeste ja naiste maalt väljasaatmine. See ei jätnud oma mõju avaldamata ka teistele valgete orjadega kauplemise turgudele: hinnad langesid, eriti ka Pariisis, siit viidi kauplemise keskkohaks Hispaaniasse — Barcelonasse, kus nõudmine prantsuse naiste järgi suur, sija jäid ka peatuma need, keda Prantsusmaal ootas türm.

Ei saa salata, et prostitutsioon on levinenud ka pea kõigis Euroopa linnades, ta on kaunis ohjeldamata ka Tallinnas ja Tartus, isegi vähemates Eesti linnades. Põhjused on ka sotsiaalsed, kõigepealt praegune ilmamaajanduse kriis ja tööpuudus tõukab paljud sellele libedale ja halvale teele.

SISU: 1) Töölise sotsiaalkindlustus Eestis — *L. Johanson*. 2) Muudatustest maailma sotsiaalkindlustuses 1932, a. — *J. Sonin*. 3) Tosvisholust ja selle arengust — *Dr. M. Püümann*. 4) Veri — *Dr. H. Jürgenson*. 5) Põllutöölise ja kalurite õnnetuskindlustus — *L. Johanson*. 6) Raskusi töötute õnnetuskindlustusega — *P. Paal*. 7) Haigekassa apteek. 8) Tööpuudus P.-Ameerika Ühendriikes — *A. K.* 9) Sotsiaalkindlustus. 10) Tervishoid. 11) Emile Roux †. 12) E. Haigekassade Liidu teateid. 13) Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu tegevusest. 14) Haigekassade tegevusest. 15) Mitmesugust. 16) Pildid. 17) Kuulutused.

Tegev toimetaja *L. Johanson*, kaastimetaja *Aug. Gustavson*.

Vastutav toimetaja: *L. Johanson*.

Väljaandja: *Eesti Haigekassade Liit*.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk. Tallinnas, V. Pärnu mnt. nr. 31.

„Töö ja Tervise“

varematest aastakäikudest on veel saada:

1925. a. — brošüüritud, hind	80 snt.
„ — „ „ haigekassadele	50 „
„ — kartoneeritud „ haigekassadele	1.— „
„ — „ „ haigekassadele	80 „
1926. a. — broshüüritud „	1.— „
„ — „ „ haigekassadele	80 „
„ — kartoneeritud „	1.25 „
„ — „ „ haigekassadele	1.— „
1927. a. — broshüüritud „	1.— „
„ — „ „ haigekassadele	80 „
„ — kartoneeritud „	1.25 „
„ — „ „ haigekassadele	1.— „
1928. a. — broshüüritud „	1.— „
„ — „ „ haigekassadele	80 „
„ — kartoneeritud „	1.25 „
„ — „ „ haigekassadele	1.— „
1929. a. — broshüüritud „	1.— „
„ — „ „ haigekassadele	80 „
„ — kartoneeritud „	1.25 „
„ — „ „ haigekassadele	1.— „
1930. a. — broshüüritud „	1.— „
„ — „ „ haigekassadele	80 „
„ — köidetud „	1.50 „
„ — „ „ haigekassadele	1.15 „
1931. a. — köidetud „	1.50 „
„ — „ „ haigekassadele	1.15 „
1932. a. — köidetud „	1.50 „
„ — „ „ haigekassadele	1.15 „

EESTI HAIGEKASSADE LIIT

Tellimise aadr.: Tallinn, Lai t. 38, krt. 4.
Tel. 448-35.

Dr. med. P. HANSEN

Suguhaiguste vastu võitlemisest

Ravi ja profülaktika. Haigekassade osa suguhaiguste vastu võitlemisel.

Hind 5 senti.

EESTI HAIGEKASSADE LIIT

Tellimise aadress: Tallinn, Lai 38, k. 4.
Telefon 448-35.

L. JOHANSON

Sotsiaalkindlustus

Hind 10 senti.

Saada E. Haigekassade Liidust,
Lai tän. 38, krt. 4,

On saada!

O. Vahtra, III jsk. töökaitse abiinspektor

On saada!

„Töölise haiguse vastu kindlustamise seadus“

(Tööstusliku töö seaduse III peatükk)

ühes seletustega ja temas viidatud seadustega. Raamat sisaldab peale seaduse ka kinnitusnõukogu ja riigikohtu seletusi ning on tarvilikuks käsiraamatuks igale töösturile ja töölisele, eriti aga haigekassa tegelastele ja osalistele.

Hind 1 kroon, haigekassadele 75 senti.

Eesti Haigekassade Liit.

Tellimiste aadress: Tallinn, Lai tän. 38, k. 4. Telefon 448-35.

Eesti Kirjanduse Seltsi väljaannete tellimised 1934. aasta peale.

Populaarteaduslik seeria

Elav Teadus III aastakäik.

Aastas 12 raamatut à 80—120 lk., rohkete illustratsioonidega.

Tellimishind		Aasta tellimishinda Kr. 9.—	
ühes saatekuludega:		võib tasuda osakaupa:	
Aastas	Kr. 9.—	Tellimisel	Kr. 3.50
Poolaastas	„ 5.—	1. aprilliks	„ 2.50
Veerandaastas	„ 2.75	1. juuliks	„ 2.—
Üksiknumber	„ 1.—	1. oktoobriks	„ 1.—

K ö i d e :

Inukõide 12 raamatut	Kr. 5.—	Rahvaraamatukogude kõi	
„ 6 „	„ 2.50	iga raamat	Kr. —.40
„ 1 „	„ —.50		

Biograafiline seeria

Suurmeeste elulood

II aastakäik.

Aastas 6 raamatut à 120—160 lk., piltidega.

Tellimishind		Aasta tellimisraha Kr. 7.50	
ühes saatekuludega:		võib tasuda osakaupa:	
Aastas	Kr. 7.50	Tellimisel	Kr. 3.—
Poolaastas	„ 4.—	1. aprilliks	„ 2.50
Üksiknumber	„ 1.50	1. juuliks	„ 1.25
		1. oktoobriks	„ —.75

K ö i d e :

Inukõide 6 raamatut	Kr. 2.50	Rahvaraamatukogude kõi	
„ 1 „	„ —.50	iga raamat	Kr. —.40

Kirjanduslik kuukiri

Eesti Kirjandus XXVIII aastakäik.

Aastas 12 numbrit, à 60—80 lk., piltidega.

Tellimishind ühes saatekuludega:

Aastas	Kr. 5.—	Veerandaastas	Kr. 1.25
Poolaastas	„ 2.50	Üksiknumber	„ —.50

Tellides maksta raha seltsi posti jooksvale arvele nr. 20-36 või saata seltsile kirjas väikestes postmarkides. Tellida saab ka ajakirjana kõigist postkontoreist.

EESTI KIRJANDUSE SELTS, TARTU, Telefon 6-01.